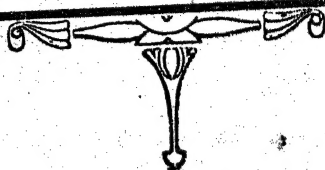

శ్రీరస్తు.

భక్త రామ దాసు.

(హరికథ)

గ్రంథకర్త

“బాలభాగవతర్”

పి. ఎ. వి. ఎల్. ఎస్. ఎస్. దీక్షితదాసు.

* *
మొదటి కూర్పు 1000.
* *

సర్వాధికారం.

1935.

[కాపీరైటు]

[శల 0-8-0]

శ్రీ రాజగోపాలపరబ్రహ్మణే నమః.

ఉ॥ దాతలు, మిత్రసత్తము, బుధారచరిత్రులు, మద్దితార్థు లీ

రీతిని రామదాసమచరిత్రము ముద్రణముంబొనర్పజే

యూతగ ద్రవ్యదానమిడి యర్జితపుణ్యులు, తత్పవిత్రవి

ఖ్యాతుల దివ్యసామములఁగాంచుడిదే వివరింతునియ్యుడక.

శ్రీయుత కాచీభట్ల నరసింహంగారు	సోంపల్లె	8—0—0
డాక్టరు. టి. విశ్వనాథంగారు L. M. P.	పెనుగొండ	12—0—0
జవాహిరి అత్మయ్యనాయుడుగారు	పెనుగొండ	10—0—0
మాచిరాజు నుబ్బారావుగారు	సోంపల్లె	4—0—0
పొన్నాడ సత్యనారాయణమూర్తిగారు	సోంపల్లె	2—0—0
సుతాపల్లి నుబ్బారావుగారు	రాజోలు	6—0—0
ధరణీప్రగడ శంకట్రామయ్యగారు	రాజోలు	5—0—0
చింతా శివయ్యగారు	రాజోలు	1—0—0
సాతులూరు నుబ్బన్నగారు	రాజోలు	2—0—0
పి. అప్పారెడ్డిగారు	పెనుగొండ	2—0—0
ఇందుకూరి నూర్యనారాయణరాజుగారు	దువ్వ	2—0—0
ఇందుకూరిరామచంద్రరాజుగారు (అధ్యక్షులు)	దువ్వ	10—0—0
భూపతిరాజు నూర్యనారాయణరాజుగారు		
ములుకుట్ల విశ్వనాథభాగవతర్ గారు		
వగైరా సంఘసభ్యులు		
లింగాల రామకృష్ణయ్యగారు		2—0—0
పెద్దింటి గోపాలాచార్యులుగారు		1—0—0
ఇందుకూరి శంకట్రామరాజుగారు (అనే)	దువ్వ	2—0—0
తాతరాజుగారు		
కల్లేపల్లి గంగరాజుగారు	దువ్వ	1—0—0
సోమంచి సత్యనారాయణ భాగవతర్ గారు	దువ్వ	1—0—0

ఓం

శ్రీరాజగోపాల పరబ్రహ్మణేనమః.

భక్త రామ దాసు.

(హరికథ)

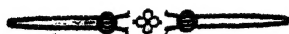

గౌ. ధ. క. ర్.

“బాలభాగవతం”

పి. ఎ. వి. ఎల్. ఎస్. ఎస్. డిక్షితదాసు.

హరికథకుఁడు :

చంపకమాలిక .

హరికథలోనిమూల మెవడంతయెటుంగనివాఁడు? దాన సం
స్కరణమొకింతకలిగిన రసజ్ఞులు మెత్తురుకాని శంకరా
భరణముఁ దారెతోరె' యను పట్టున గట్టిగలాగి, గూబకుక్ష
జెఱ నఱచేతఁజూపి. కథఁ జెప్పుటలో నెపుడైన నొక్కమా
దిరియయి, గీటుదాటని సుధీనిధులిప్పుడు గవ్వకైన మా
రరు; కథకుండు లోకము 'మరమ్మతు' సేయఁగ నైతికంపు టా
దరువున రాజకీయవిపధంబుల, సాంఘికబంధజాత మా
నెఱసుఱఁజాటుపోటరిగ నిల్వవలెకా; స్వమతంబు బిట్టుపా
మరహృదయాలునైతముఁజెమర్చ వచించెడి వక్తకావలెన్
గఱకుఁదనంబుతోడఁ జెలికారమొనర్పని గాత్రమాధుఃక
దొరలెడుభక్తిఁ బాడవలె దోరగఁ; బూపబెడంగెసంగు హ
స్యరసముఁ జిల్కఁగొవలె, లయన్లయమై తగునృత్యచాతురిన్
నెరపవలెన్, గనుంగవ గుణింపవలెకా నవహావభావముల్
చిఱుతఁదనాన నిట్లెదియొచ్చెప్పితి నానుడిఁ దప్పులున్న సా
దరమతులై త్నమింపుఁడు సదస్యులు నన్ శపియింపకియ్యెడకా.

ఉ॥ చేతములుల్లసిల్లి, కవిశేఖరులొనన, నాంద్రభూమి, వి
ఖ్యాతిగడించు సత్పదనికాయముపేరి 'సిమెటుపోత' నే
నాతిరచించుకోగలిగె నరనకాలల, నట్టి జాషువా
కైతకు సంజలించెదఁ నికారసుకబ్బపులాభ మబ్బఁగకా.

తొలి పలుకు.

పాఠక మహాయులారా!

రామదాసుని పవిత్రచరిత్రము, కలియుగమున జీవన్ముక్తి నాశించు, మును తీపుల కాదర్శపాత్రయై మెనది. ఈమహానీయుఁడు యుగాంతరములనాటి వ్యక్తికాక రమారమి రెండువందల ఏబది సం॥ములక్రితము జీవించియున్న చారిత్రక పురుషుఁడగుటచే నవనాగరికుల నమ్మికకు తూడజెలిగాఁడు. కేవల మార భక్తిచే రామచంద్రుని మనసు కరఁగించి తరించిన భక్త సత్తముఁడు.

రామదాసు బాల్యమున ప్రకృతిపూజాసక్తుఁడైనట్లు లీకథలో కల్పింపబడ్డది. అతని సత్కృష్టమైన ప్రకృత్యారాధననుండి రాతిబామ్మను నమ్మి పామరునిగ మార్చిన నాయవజ్జతకు విమర్శకులు పరిహసింతురేమో! ఆప్రకృతి సేవాపరాయణత్వ, మద్ధిగమై, జ్ఞానాజ్ఞానసంధ్యయై, బాల్యచాపల్యమునకు గురియైనది. లాటరీభాగ్యమువంటిది. పునాది కట్టదిట్టములేనిది. ఆకారణముననే కలీరు బోధకు విలువపొందినది.

రఘురాముని ప్రమాదజనితమగు మర్ధణము, రామునిమహిమచే పునర్జీవనము, కేవలము పామరులబాంసుండి తప్పించుకొనుటకు, నేనంగీకరింపక తప్పినదికాదు.

రామలక్ష్మణులు సేనక వేషంబుల నవాబు యొడ్డోలగమున కరిగినప్పుడు తేనితోఁబాటు సదస్యులెల్లరకు తద్దర్శనభాగ్యము కల్గినది. అందు తానీషాకు జూపిన ఘనతయేమని యందురేమో! వస్తుతత్వజ్ఞానమెఱుంగని మాధులకు రత్నమైనను కాచమైనను నొక్కటియేకదా! సభికులను తాకకాహమిన్నయనుటకు తార్కాణ మతనికి రామునిచే జ్ఞానసేత్రము తాత్కాలికముగ ప్రసాదింపబడి, పూర్వజన్మ సంస్మృతి కలిగించుటయే!

సరసులగు తామిందలి నెఱసుల్లమన్నించి నాభావ్యభ్యుదయము నాశింతురేగాక. ఫ్రాంఫ్ దిద్దుటయ్యం దనుభవములేనివాఁడగుటచే నం

దండక్కరము పొరపాట్లుండును. తమింపుడు. నాపొత్తమును పరిష్కరించుటకు శ్రమగొన్న మిత్రులు మ. రా. శ్రీ పండిత రుద్రరాజు నరసింహరాజుగారికిని, ముద్రణంబునకు వలయు ధనసాహాయ్యమొనర్చి నాకమితానందమొనగూర్చిన సుహృద్వృతంసులగు దాతలకును మత్స్య తజ్జితాపూర్వకవందనశతంబు లర్పించుచున్నాడను.

విధేయుడు,

దీ యీ తు లు .

—•—

—♦ న వ రణ ♦—

పార్థసాదికమున „శ్రీరాజ్ఞోపతనూజు“ యను పద్యమునందలి నాల్గవపాదము „కౌరుణ్యామృతపూరితకటాక్షా! ఘోరపాపక్షయా!“ యని మార్చి చదువుకొనఁగోరెదను.

హే చ్ఛ్రిక .

ఈగ్రంథమునందలి పద్యములుగాని, కీర్తనలుగాని, వ్యాకర్మాల మగు మాయనుమతిలేనిదే యెవ్వరును „ఫోనోగ్రాఫ్ రికార్డుల“ కు పయోగింపరాదు.

గ్రంథకర్త.

"BALABHAGAVATAR"

P. A. V. L. N. S. Deekshitulu Garu.

AUTHOR.

శ్రీరస్తు

భక్త రామ దాసు.

శ్రీ రాధో పతి నూజ! భక్త హిత కాంక్షీ! దివ్య లేజా! నమ
సే రాధారమణీమనోజ! మృదువంశీవాద్య చాతుర్య వి
సారా! పాలయమాం, పరాత్పర! పరంజానామినత్వాంవినా
కారుణ్యమృత గర్భిణీజలదవిఖ్యాతాత్! పాపక్షయా!

—♦ నాటకురంజి-చతురశ్ర గతి. ♦—

అ|| ఈజగోపబాలా! జాలమేల!- రాపేలఁజేసెదయ్య సాధుశీల ||రా||
అ|| ప|| ఈజన్మకీ వే నాదైవమని- పూజసేతు నన్ను బ్రోవరావదేవదేవ ||రా||
(1) కరుణాజూడుమంటి కరముమొక్కుచుంటి-కన్నతండ్రివంటి నిన్ను
దమ్మికంటి
తెరవులేని భవసాగరమీదఁ జాల. దీక్షితాఖ్యపాల దీనబంధు
గానలాల ||రా||

—♦ వి నా య క స్తు తి . ♦—

ఉ|| ఈసరి కన్నఁడేని స్మరియింపక నిన్నొకకార్యమేనియున్
జేసియెఱుంగఁడే భయముచేతనా! ఔనొక యడ్డపుల్ల నీ
వేసిన తాటుమాటయి మహివలయంబు లయంబుకాదె? నీ
దాసుడ విఘ్నరాజ! దయఁదప్పక నన్ దరిజేర్చుమిత్తటిన్

—♦ కాఫీ-చతురశ్ర గతి. ♦—

చ|| గణపతి నినునే ననయముగొల్పెదఁ గార్యభరము వహియింపఁగ
బిల్వద ||గ||
అ|| ప|| కనుఁదెలువని నావలన నేరమ్మ-కలుగ మన్నింప నీదేభారమ్ము ||గ||

- (1) ఏక్షణమ్మ నీసాయము కలవాఁడేపనియును సాధించుట బలునా!
దీక్షితదాసావన! నీకడకన్ద్రిప్పుమొక్క - పరి నాచెన విడక ||౧||

—♦ సరస్వతీప్రార్థన. ♦—

మ॥ నినుఁగోడంట్రముఁ బెట్టఁబోడుకద వాణీ! మామమి గోనమం
చునకో తెల్పుము; తచ్చరిత్రమున నీతులజాటి నీనోటఁ జె
ప్పిన రత్నంబులు రాలిపోవునాకో? నీవేకానిచో నాగు లే
ఖనికిఁ సాయమొనర్చువారెవరు? దాక్షిణ్యంబుతో భారతి.

—♦ ఆనందభైరవి-చతురశ్రగతి. ♦—

ప॥ పంకజాసనునిరాణీ భారతి-పాలింపజె నీపదములు నమ్మించు ||పం॥

ఆ॥ ప॥ జంకుఁగొంతుఁ గూర్చకయ మత్కా-వ్యసరణి నడిపించు
భాషెనతి ||పం॥

మి॥ అంకముకజేర్చి సుతునట్టుల న-న్నాదరించు నీదామ్యుని పాణి
ధంకపై చెబ్బఁగొట్టి జయ మాటంకమునఁ జేక నీసగును జనని ||పం॥

- (1) దానంబులలో విద్యాదాన మునూన మానుగద వితిరణశాలిని
మానిషిమణి! గానసుధారస-మాన నొసఁగి నకొదనుపు దయచేరి
ప్రాణపదము నీభిక్ష యిదియెని-భక్త వరులకున్ శ్రీరామరక్ష
వేణీనిజ్జత బంధరశ్రేణి-వినుతిజేతు దీక్షిత పరిపాలిని ||పం॥

కా॥ నేత్రానందముఁగూర్చు పెన్నిధులు, నేన్నేమన్ననల్ యోగ్యతా
పత్రంబుల్ కనకంపు పట్టములు-నాపాలంబడక ద్వైత్యుపా
సూత్రంబేకద కారణమ్ము నినునే ప్రోత్సరింపొనర్చంగ నే
మాత్రంబున్నది తెల్వి ప్రోవు మను-లోమప్రేమ నోభారతి.

నీ॥ ఉన్నదానికిఁ గొత్తతెన్ను వన్నెయటన్న
మూర్తి మూర్తివిలుచు ముగుకడొకడు

ఉన్నచున్నటు. చెప్పుచున్న నిశ్చయల
కాలికుండనును నాగరికుఁ డొకఁడు
కతకేంటి ఒకపిట్ట కతసాస్పదని బిట్ట
చిరచిరలాడుఁ బామరుడొకఁడు
రాగమాలాపించి రక్తి ముంపఁడు కర్మ
మను సరళిస్వరాధ్యాయి యొకఁడు

గీ॥ ఇందఱను నొక్కసారి మెప్పించుశక్తి
బ్రహ్మకై నను గల్గదీ బ్రదుకున హరి
కథకుఁడై పట్టుకంటెను గలనె కన్త
మంబు జోద్యపురాణి మాయమ్మ వాణి

* * ఆంజనేయస్తుతి . * *

కల్యాణి-రూపకము

ప॥ శ్రీయాంజనేయ! యా-శ్రితపాలన విధేయ ॥శ్రి॥
ఆ॥ మ॥ యమ్మజేయు మప-జయము నవలన్దోయ ॥శ్రి॥
మి॥ ధీయుత నేరాగ-ద్వేషమునకుఁ జాలక
పాయమునక జిక్కి-తఁబరిపరి నిక ముక్కితి ॥శ్రి॥

(1) కాసు మాంత్రికుండ నిక-గట్టుకొను శక్తి క్తి
తేనెలొల్కు నుతింప-ధీకూన్యండఁ దలంప
మాసుషదేహంబున-మస్సలు పశుసమానుండ
దీనుండఁ గరుణింపును-దీక్షిత పరిపాలుండ ॥శ్రి॥

—♦ త్యాగరాజస్తవము. ♦—

ఉ॥ తియ్యని తెల్లుబాసఁ గడిదేఱుకృతుల్ రచియించి, తంబురా
కొయ్యకు జీవదానమిడు కోమలకఠము మేళవించి, రా
మయ్యను దన్యయత్నమున నాడియుఁబాడి తరించినట్టి త్యా
గయ్యను సంస్మరించు మనసా! మన సాధుగుణ ప్రవృత్తి నై

కాంభోజి-చతురశ్రగతి.

ప॥ భజరేమానస! త్యాగరాజగురు-పరబ్రహ్మ మమమలం ఘనపాతక
నిగళం ॥భ॥

అ॥ ప॥ విజితహిః తాపత్రయ మఖండ-విజ్ఞానధన మమేయ సద్గుణం॥భ॥

(1) నాదబ్రహ్మోపాసన చతురం-నారదమునివర దర్శనాతురం
వాదతర్క విరహితమృదుశీలం-వర్ణిత సీతాపతి గుణజాలం ॥భ॥

(2) అక్షరానంద సామ్రాజ్యగతం-సాక్షాత్సగుణోపాసన సితం
దీక్షితదాసాద్యభినుతపాదం-దినకరకులమణి నామనోదం ॥భ॥

—♦ నారాయణదానస్తుతి. ♦—

ఉ॥ గాయత్రీః పరాశ్రవని గాధలువాయుమఁ బాడుచున్ దనున్
బాయని శిష్యులొకము నపాగదయంగని యుద్ధరించుచున్
రాయల కొల్వులందు బలిరాయని కీరితిగొన్న మేటి నా
రాయణదాసు శేషభణిరాజ వచోధనుఁబూజ చేసెదన్

—♦ కుకవిప్రశంస. ♦—

చ॥ కుకవుల నిందసేయుటది గొప్పకళంకము గృంధకర్త కా
రకముఁ డుంటచేతనె తిరింబుగఁ గల్గుచుఁజేల పండు పం
టకొదవు దృష్టిదోషము లడంగుట లక్ష్మీసుహోపకారులన్
వికచ కృతజ్ఞతా కుసుమసృష్టి సమిప్తి గడింపఁ గొల్చెదన్

—♦ స్వీయవృత్తము. ♦—

సీ॥ ఆధికవిఖ్యాతఁ బుచ్చారేయ మైముపు
భార్యగోత్ర సంభవుడ నేను
మానసియంబు వైఖానస సద్వంశ
విస్తృతాంబుధి జలబిందు వేను

అమలకీర్తులు నీతమాంబాప్పలాచార్య
పుణ్యదంపతులకుఁ బుత్రుఁడేను
శ్రీరాజగోపాల చింతవామృత మహి
మ విరాజిత కవి కుమారుఁడేను

గీ॥ పందసీయుండు రామగోవిందకాన్త్రీ
చరణ కమలాశ్రయముఁ బొందు ఛాతుఁడేను
హరికథకలోకమునఁ దప్పటడుంగు లిడెడి
కుఱ్ఱలకుఁగుఱ్ఱ దీక్షితాఖ్యుండ నేను

గీ॥ అక్కసెల్లెందు ముగ్గురింకొక్కడగ్ర
జన్ముడెవ్వేళ మానసోత్సాహ మొసఁగి
నన్నుఁ దమప్రాణములకన్న మిన్నగాఁ ద
లంచి ప్రేమించుచుందురే కించలేక

ఉ॥ అన్నెము పున్నెముకా చెలియనట్టి కులాంగన నీత నాచు క
న్నన్న మెలంగుచుకా సకల సౌఖ్యములకా గయినేయు బిడలా!
కన్నకుమారుడుకా సుతయుఁ గల్గుదురిర్వురు, వారు వచ్చి రా
కున్న తమాషబాష శ్రీవణోత్సవమున్ ఖటియింతు నిత్యమున్ .

చ॥ కులుకుచు హావభావములకు న్నెలకై శాతలంకయోగి పా
టల వినిపించి యేదియొ యదాప్తుడినేయును మతనూజుఁడే
ఫలమిడఁగాలునో యతని భావించెత్తిము! దాస్యవృత్తికిన్
దొలగి సుఖంప భక్త్యరుఁడు తోడయి వాని సముద్ధరించుతన్

ఉ॥ భూరియశంబు పంపదలు భోగములకా గనినారు పూర్వలా
దాని లేమిపేరి దృషదంబులఁ దా నరికట్టి రెక్కలా
ధారముఁజూపె మాకిపుడు దైవము; పన్నులబాధగూర్చ స
ర్కారొక సెంటు భూమియును గల్గను మాడుతరాలనుండియున్

చ॥ అదియిది ధర్మకార్య మహితాచరణంబున మేముగూడ స
మృదము గడింతుమన్న నెటు? బుద్ధులు భూములనేల కర్మగ

డిదలను గాయు"మాకు; వికటించు నదృష్టముచేత నెట్టి సం
పదలనుఁ బెట్టిపుట్ట మనవద్యగతిన్ దొలిపుట్టువందునన్

గీ॥ ఇంటిపేరుననిల్చి మాతొంటిభాగ్య
మంటకేయిడ్లు? మేము 'పెన్దొంటి' వార
మగుట, నిపుడైనఁ గానునకు గతలేదు
నూటికిఁ జచ్చులేదు నామాట నిజము

—♦ మి త్రి ప్రి శం స . ♦—

గీ॥ నన్నుఁదనలోన, నాలోనఁ దన్నుఁజూచు
కొనెడి పోదూరికంశ దుగ్ధనిధి విభుఁడు
'నాగరాజ'ను మిత్రుడెన్నఁగ మదీయ
పూర్వభవ పుణ్యరాశియై మూర్తిదాల్చు

—♦ మ న వి సే త . ♦—

ఉ॥ నాలుగు నక్కరంబులు వినా ఘనపాండితి దక్కలేదు నా
పాలున తీజగంబున, విపర్యయమేమొ రసజ్వాలార! మీ
జాలికి జోలి వట్టుట యసాధ్యము కొదను నమ్మకంబు నా
కేలున కంటఁగట్టె గిలికింపఁగ నెద్దియొ దివ్య శ్రేణినిక

ఉ॥ నాతలఁదన్ను సత్కవు లనంతము గాఁగలరన్న భీతి నా
వ్యాతల నడ్డబోదు, భగవంతుఁడొసంగిన శక్తి లేక మే
పాతకి చంపుకోఁగలఁడపభ్రమ, నీశ్వర సన్నిధాన మం
దాతఁడు కప్పివుచ్చఁగలఁడా? తనతప్పిద మెట్లులేనియుక్

ఉ॥ సాహసముండవచ్చు, పయిసాగడియింపఁగవచ్చు. మాదృశీల్
తాహతుమాలు ధోరణిఁ గుతర్కములన్ బచరించి పండిత
న్నేహవిదూరులై మనుటచేఁగల లాభమదేమి: త్వత్కృపా
దోహదభాగ్య మాశిషముతో దయసేయుఁడు శేముఖీనిధుల్

• — ♦ క వి త్వ ము . ♦ —

సీ॥ పైబటారమ్మ లోపలటారము, కలు
హీనకవితయే „పిండిలేనివాడై”
సరుకుండియును, బ్రామిసరినోటు మతలబు
జెల్లడించుకెత „పుల్లవాడై”
సాహితీకిదోడు సరికొత్త భావాల
గడిదేటు కవితయో „కమ్మవాడై”
జారుగుండెలలోనఁ జతురత శక్తించు
రాణ భావకవిత „నానువాడై”

గీ॥ పోల్చి „జిహ్వకు నొకరుచి పుట్ట కొక్క
బుద్ధి” యనురీతి లోకుల మూలధనము
గాని దేనికి దానికే కలదు విలువ
మాట వెలితియెగాని విమర్శలేల!

— ♦ హి తో ప దే శ ము . ♦ —

గీ॥ నుజనులార్క జపాను’ వసువులఁజోలి
నమ్మరానట్టి మన జీవితమ్మలెపుడు
దిక్కుయుక్కు మొక్కుకులేక చిటుక్కు మననో
మించిపోనిక పుణ్య మాజ్ఞించుకొనుడు

చ॥ అరయును రెండురెండు హమాయువు నమ్ముడు భారతానంద
దరహముమీద నిగడువు దాటినచో నమ్మతక్కుసిద్ధులై
దొరలనవచ్చు హెందవులు, తొల్లనె మేలుకొనుండు రెండు
కర భవవార్షిధిన్ గడచి కన్గొన నూత్నుమలోన మోక్షమొక

— ♦ కన్నడ-చతురశ్శీగతి . ♦ —

ప॥ కలిలో హరి నామస్మరణకన్న-కలకె తారకముకే జనులొక
అ॥ ప॥ పలుతెఱగులఁ జింతింతులేల? భవ-బంధమోక్ష మొక
ధృతిజార ॥క॥

- (1) యజ్ఞయాగాదులకు జపతపంబులచరించి తరియింతుమన వీల?
ఆజ్ఞతీక్షణ! యుట్టికెగురలేని యమ్మ స్వర్గమున కెగిరెననువీల॥గ॥

గీ॥ “హోమియోపతి” మాత్రతో రామనామ
మైన యనందగు నమ్మతి గుణమునకును
నూత్నరూపంబునకు వాడి చూడుడంచు
గల యధార్థముమీక నిక్కముగ తోచు

ఉ॥ కొందలపాటుతీరఁ దనకున్ లభియించు గురూపదేశముక
బొంది, జపించి తారకము మోక్షరవకు గయికోన్న రామనా
సుం దలపోయఁ జిత్తపరిశుద్ధి నడంగచె పాపపుంజ మే
సందడిలేని డెండముల సాంగముగా వినుడయ్య తత్కథక

చ॥ తనకవిరామ్యతోరుఝురి “దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ”
యనుమకుటంబు తావుగ, త్రయంబక శీరవిముకమైన గం
గను నుపమింప నెల్లెడ నఖండముగాఁ బ్రవహించుచున్న
త్ముని నలరించె నా సుగుణభూషణు సత్కృష్ట నేవచించెదన్

శ్రీ

భక్తరామదాసు

కథాప్రారంభము.

కల్యాణి-రూపకము

ప॥ రామదాసచరితము వినఁదండు సుజనులార! చవులూర ॥రా॥
అ॥ ప॥ భీమభవార్ణవము దాటు విధముఁ గనుగొనుండు వెతలువీర ॥రా॥

మి॥ కామితమొడఁగూర్చు తారకము జపించుచున్ వితుఁ
ధామమునకు రామనిక్కడఁదరలిన మునుక్షేపంబు ॥రా॥

* 1) కల్యాణి-రూపకమునందు భక్తమణిహారిక
నలరు మేరువొక్క గో-పన్న! అతని కతుండె పోలిక
కొలువమరియుఁ బాడుపొట్ట-కూటికాత్మ స్వాతంత్ర్యముఁ
దొలగఁ ద్రోసికొనఁడు వైవ-మాషణఁ గలనైన విలుడు ॥రా॥

* గీ॥ ..అబుహస్సను కుతుబుకావఃభిధానుఁ
డేలు గోల్కొండరాష్ట్ర) ప్రపాలనమున
కంకితంబయి, సామరస్యమున మెలరు
ప్రజల నలరారు నేల్కొండ పల్లెయందు.

(1) కీ॥ శ॥ 1658 87 వఅకు అబూహస్సకావఃభిధాను యను నావ
నేల్కొండరాష్ట్రమును పరిపాలించెను. హిందూమతమునకు ప్ర
తిఘ్నర నాతఁడు సమముగా గౌరవించి యాచరించుచుండెను. ప్ర
త్యేకముగా "తాన్ కావః" యని పిలుచుచుండిరి. తాన్ కావః
యనగా "మంచిరాజు" అని యర్థము. "తాన్ కావః" యన్నది
క్రమముగా "తానీషు" యను రూపాంతరమును పొందిరి.

మంజరి-సారంగ

- కంచర్లకలాంబుధి చంద్రుండు లింగన మంత్రయను ఘనుండు
అంచితమగఁ గామాంబ పేరిడి యిల్లాలింగూడి సుఖముండు
ఆతఁడాత్రేయసగోత్రుఁ డాది శా-ఖావలంబకుండు మఱియు
సతతము భగవత్పాద సేవనా రతి మోదాశ్రులఁ గురియు
- ఆపుణ్యదంపతుల భవాగ్రవం-బవలీలను దాటింప
గోపన యను పుత్రుండు కర్ణధారుఁడైపుట్టె యశముఁబెంప
- చ॥ గొనములకాటపట్టు; పసికూనయెక్కాని, మనీషులెంతురా
తనిఁ దనలే బుజాలపయిఁదాల్చె జరాన్వితశీరమంచు, గో-
పన కింక నేలువంచి తెలుపన్ సరియెవ్వఁడు? పూవుపుట్టినర
తనెగడు సారభి'మృదు బుధప్రతిపాదన సార్థకంబగున్

ఆనందభైరవి-ఖండగతి.

- ప॥ గోపన్న బాల్యమిది-గో యిట్లు కడచెనని
ఆ॥ ప॥ సాపువ్రాయఁగ శక్తి-చాబునా లేఖినికి ॥గో॥
- మి॥ పాపుఁగోరి యుండొరు-త్రోపిడి కోపిగుణము
'లోపుణ్యచరిత! నేనుంటి నేనుంటి'నన ॥గో॥
- (1) వినయదృక్కుమరాజి-విబుధులఁదనుపు సోద
రుని భంగి నాదరించును కన్న నిర్దుషేద
ననయము చింతించు న-నంత సృష్టిమూలముఁ
దనమదిఁ బలుయోచన-లెనని సలుప నాలము ॥గో॥

- చ॥ కలిగెడు బాటసారి యటకాలికి బాధయటంచు, గాజుపెం
కుల శితకంటకాలఁ గనుగొన్న మఱుక్షణ మేరి పారవే
యు లలితవర్తనంబున; మహోపకృతిన్ గతిమాలు పేదవా
రలకొక పెద్దదిక్కుగ మెలంగఁజాడే, తలలోని నాలుకె.

గీ. బాటభటభావ మైదేండ్ల పొయమంచె
సంఘసేవకు వానిఁ బ్రోత్సహపరచె
నాతఁడాలించి గీతారహస్యమొందు
పండితుల నోటఁబ్రకృతి తత్వమునఁజిక్కి.

కాఫీ మిశ్రిత (గేయము)

ప॥ బలితమను నజ్ఞానభిత్తికఁ
దొలఁగఁద్రోయుచు నన్ను నీలోఁ

అ॥ ప॥ గలుపుకొను మానందపీఠిని-నిలిచి యాడెదను
ఓప్రేమమయ! కలకంఠ నిస్వన-మొలయఁబాడెదను ॥౧॥

౨

పచ్చికను బవలించి తన్నొదు
భావమున నిక గవుఁగలించిన
యట్టి ముఖమొందియును లేచిన-యంతమరచెదను
ఓప్రేమమయ! నాలో నవిద్యను-గొట్టజెరిచెదను ॥౨॥

౩

నీలమేఘముఁ గనినయంతనె
నీవయని తోచియును న్నదిపెసే
గాలిరొదలో మాయమైచనఁ-గలవరించెదను
ఓప్రేమమయ! సత్యమున కెడమై-పలవరించెదను ॥౩॥

౪

పూలగమి నీమందహాస ము
పూర్వగతఁ దిలకించెదను జీ
వాల దృగ్జాలముల నీతేజఁబుఁ గాంచెదను
ఓప్రేమమయ! నేనంతలోనవి విస్మరించెదను ॥౪॥

౫

కొలకులందుల విరియు కెంద
 మ్మల మదంబలరంగంగని నీ
 సలలితాదా మృదుపదంబుల జ్ఞపించెదను
 ఓప్రేమమయ! నాతలపు నిలకడ-లేక క్రుంగెదను ||బ||

గీ|| అనుచుదన లేయెడంద భావాంకురములు
 పుట్టి గిట్టుచు సుగ మరికట్టుచుండె
 బ్రకృతి జ్ఞానదవులు డింభకుని బడికి
 బసుప యోచించి జనకుడు పలికెనిట్లు

తోడి-రూపకము.

ప|| ఒజ్జలకడ విద్య నేర్వ-మోయి తండిగినివు
 ఆ|| ప|| సజ్జనమైతిన్ గడించు-నదతి కది తా ||వో||

- (1) కల్లలాడఁ జనదు కన్య-కాలమైనగాని
 పల్లముడై నకుడు సలుప-రాదు ధర్మహాని ||నో||
- (2) గురుని వైవమని తలంచి-కొలువ వలయు శత్రు
 తఱచు తెలియు నీతుల నా-చరణ నిడుట హిత ||మో||

గీ|| అటుల బుద్ధులఁ గఱపి గోపన్న నప్పు
 డక్షరాభ్యాస మొనరించి క్షిణబౌదఁ
 బంపెఁ దమయూరంగల ధర్మపాతశాల
 కభ్యుదయ మాసఁజేసి లింగన్నమంత్రి.

నీ|| రైతుబిడ్డల మార్కులను నాన మురిపించి
 కూరనారయు నేరు కొనెడివాడు
 కుండలు డింకిలుగొట్ జీతాల్ రాక
 బోరుపె చుమైతి పోయువాడు
 నాస్తియా నిజబోధనాశక్తి నెట్లు
 తిట్టుకొట్టులఁగూడఁ దీయువాడు
 తనసంచితము వైద్యాన గ్రామసుల
 మంచి ట్లాన్వయ నుటాయించువాడు

గీ॥ చాటుమాటులఁ బ్రెసిడెంటు చావుగోరి
చేతబడి తంత్రములను యోచించు మాధుఁ
డొక్కఁ డుపాధ్యాయవృత్తి నాయూరఁ గలఁడు
..పిలక ఎలకయ్య పంతులు” పేరి వాఁడు.

ఉ॥ ఎత్తునఁబడగొడు వయసేబడిలో బ్రొయినింగు గడు. మె
సతువలేదుకాని, పయిసాయనినక భ్రమపొదు, మేటియా
బెత్తుబుజోదు పాడుబడి పిల్లలయల్లరి వేడియన్నపుం
మత్తున కడ్డురాదు, కవిమానసచోరుఁ డతండు మూరుఁడే!

ఉ॥ ఉత్తరకుట్టు గౌరవము నొందినభోవతి, చీపుమీద కిం
చిత్రోకమాలగా నతుకుజేర్చిన జోటిక నూలుపగపుం
బొత్తునఁ గోలయద్దముల పొందికనొప్పు సులోచనాల జో
డెత్తుడుగడ్డ లాకృతి వహించిన పాగయు వానికే తగున్.

గీ॥ తన్నునొని చచ్చుచుండు, నింతకునతండు
మున్నుగడ్డము నీయించుకొన్న లేడి
సరిగఁదా నిగ్గుమించు నేర్పరి తనాన
కీర్తిబొంద .రినెచ్చివర్కంగు కమిటి”

మంజరి-ధన్యాసి

తనక్రొత్త శిష్యునకు ‘నోనమాల’-నెనరుమై వ్రాసియిచ్చి
పునరుత్సాహము కొర కొక చిటికెడు-పాడుముఠీల్చి కనువిచ్చి
కంటిజోడు సవరించి చావుకేకను నైలె’న్నని యార్చి
పంటిబలము వ్యాయామమునఁగూర్చ-బటాణీలఁ దిననేర్చి
..బాలురార! మనవలె జీవులెల్లఁ బ్రాణయుతములే కనుక
తాలిమివహించి భూతదయ నెరపఁదగు నివ్వియ్యవ్యయనక”
అనిపాఠముఁ జెప్పువేళ గోపనయప్టెలేచి “గురువర్య!
మనమున నందియమెడప మిమువేడు-కొనెద నొండు గుణధుర్య!

గీ॥ కలవు జీవులుఁ జలములఁ గలవుగాలిఁ
బాదముద్రాంకితంబగు మేదినిఁగల
..వాత్మవత్సర్యభూతాని” యనుచు నీతి
నిలుపుకొన మానవునకెందుఁ గలదుతావు?

గీ॥ పూలుఫలించి సృష్టిబీజాల ధాత్రిఁ
జల్లమునుముందె ‘పురిటిలో సందికొట్ట’
దైవపూజకుఁ గుసుమ సంతతులఁగోయ
పాపమా! పున్నెమా? యని పగ్నఁజేతు.

గీ॥ గాలిఁబీల్చక త్షణమైనఁ గడువఁబోదు
కూడుగానిన మలమలమాడుఁబొట్ట
నిరుఁగ్రోలక తృప్తచల్లార దవనిఁ
గాలుమోపక యంతరిక్షమున కెగరి
పోదుమన నందు జీవులపుట్ట; మనుజుఁ
‘దాత్మవత్సర్యభూతాని” యనుచు నిష్ఠ
నాచరించుట తాఁ జచ్చియా? బ్రతికియ?

మ॥ తడబాటేమియునొంద కట్లడుగ గోధమ్మని గోపన్న “నో
బడవా! నీతల తిక్కప్రశ్నలకు నాప్రత్యుత్తరంబిది” యం
చొడిపెట్టెక జెవులయ్యవారు, విజయంబూహించి బెత్తముతో
వాడలంగొట్టెను వానిఁ? దయ్యములముందాబిడ్డ”లా దైవమా.

గీ॥ బడివిడుపుగంటగొట్టి యాబాలకుల వి
కాలమాబయలులో వరుసగనునిలిపి
చూచి. వ్యాయామమున్నేర్పచున్న వేశ
గోపనమనంబు జగదీశుఁ గొలిచెనిట్లు.

కేదారకౌళ-చతురశ్చరతి

ప॥ నేల, నింగి, దిక్పటములనిండిన-నీరజాత్మ! యిదెవందనము ॥ నే॥

అ॥ ప॥ చాలనాల్గువర్ణములకిక్క-యా-జగన్నాథ! కొనువందనము ॥ నే॥

(1) ఊర్పుపోతతీతల సృష్టిలయము-లొనరించుతండ్రి! వందనము
దర్శిద్దతి బలిఁ బాదచాతిరసా-తలికిఁద్రొక్కు-ప్రభు! వందనము ॥ నే॥

(2) కలితశంఖచక్రాయుధమండిత-కరకమల నీకు వందనము
బలి! చతుర్ముఖబ్రహ్మగను శ్రీని-వాసవత్తు! యిదెవందనము || నే||

చ|| జనకునభీష్టమున్ నెఱపఁజాలి జముకదలపించు నొజ్జప
ట్లను వినయంబుతో మెలగుటకా సమలెన్నిది దాటె నూకదం
పునబడి; జన్మసారకతఁబొందెడి విద్యలభింపదయ్యె గో
పనకు జిఘ్ఘ్మనై ప్రకృతిభావరహస్యముగోరి యాతిడున్.

కం|| పరిపరివిధముల యోచన
నెఱపెడిచో, బ్రహ్మచర్య నిష్ఠదవులఁగా
జరిగె నుపనయన మతనికి
మఱి నాల్గేండ్లకుకా బెండ్లిమాటలువచ్చెన్
గీ|| ప్రధితసత్కారకాండ మాపైనఁ బెండ్లి
కొడుకుచూపులుమగిసిన కొం తవడికి
నధివుతఁడై నిశ్చమ్మఁడై “బావగారి
కొంతకట్నపుధ్రమొ నెలవీయు?” డనుచు.

చ|| ఆటు తనుఁబ్రశ్నఁజేసి, తుదకప్పులపాలయిపోవునంచు సం
కటపడు భావమాతని ముఖానగ్రహించుట, జాలి నొంది “యా
కటికయి నాకుమారుఁ దమకమ్మను, నాకయి దాచుకొందు, మీ
రటుమటఁజెందఁబోకుఁడభయంబనె లింగనసాదరంబుగకా

గీ|| దప్పిగొనునాతఁ డమృతసంతర్పణమున
నలరురీతిని గ్రొత్తవియ్యంకుఁడలరి
తనకొమరి కమలనొసఁగి గోపనకుఁ బరిణ
యోత్సవ మొనర్చె నివ్వరమొదవకుండ.

ఉ|| పెండిలిముచ్చటల్ గడిచె పెద్దగ, నట్లాక కొన్నినాళ్ళకు
ద్దండపరీక్ష లోఁగిన విధంబున డెందముసందడింప ఖి
న్నుండయి “మానవ్రండెటు ఘనుండగు? స్వార్థపరత్వమన్న నో
మెండతగాని” కం చను నిమేషము గోపన యోజనేయుచున్

సారంగ-ఖండగతి (గేయము) .

ప॥ జ్ఞానమునకిక్క నర - జన్మ దుర్లభమేమొ
కొనియాసలనను - కల్పతరువగుట

అ॥ ప॥ నేనిద్దిమెచ్చనో దేవా! — వడినన్ను
దీనికికా వెలిజేయలేవా?.....॥జ్ఞా॥

- ౨

కొమ్మవి చివురు జొం - పమ్ములకా మెక్కి, నా
కోర్కెతీరగను బుం - స్కోకిలమునై - నీ
ప్రేమగీతముఁ బాడుకొందుఁ - బొరపొచ్చ
మేమిలేకను హాయి నుందు.....॥జ్ఞా॥

3

అందమగు విరితండ - మందొక్క సుమన
చిందిలుచు సారథముఁ - జిటుగాల్చిగ
మందహాసముఁ బంచుకొందు - సామి! నా
మనసెంతో పరితృప్తిఁజెందు.....॥జ్ఞా॥

౪

కుసుమాసవద్రవముఁ - గ్రోలి, ఘట్టిలి మధుర
రసము చిప్పిలు వేణు - రావఁబునకు శ్రుతిన్
విసరనిమ్మా పట్టదమునై - తండ్రి! నా
యసమర్థుంకృతులలో లయమై.....॥జ్ఞా॥

5

నే మాలతీలతారామనై, నినుగున్న
మామిడిగఁ బోల్చి నా - కోమలకరాలఁ
చేమ మిరగఁ గాగలింతు - నాప్రణయ
సామర్థ్యమేమొ చూపింతు.....॥జ్ఞా॥

౩

నీలాంబుదంబీవు-నీచాటునన్ దటి
న్మాలనైదాగి సువి-శాలహా నీసృష్టి
జాలముతో దోబూచులాడ-ముచ్చటలు
జాలువాటెడు మదిని తేడ! ||జా||

౪

పేరెములువాటు నెల-యేటునై, నీదివ్య
కారుణ్యలహరిఁ జెలు-వాటు సత్యముజగతి
నోరూర వినిపింతుఁ జూడు-నాజలజ
లారావవాక్పటిమనేడు ||జా||

గీ|| పృథ్వీతీలీనుండుగా స్వభావమన నలరి
ఈశునట్లుజేడు, మఱలఁ దదాశయమ్మ
మార్పుకొన నేమి పిలిపిచ్చిమతమొకాని
అతఁడు సేరాశ్రయిత మిట్లాలపించు.

గీ|| తతకుహూకార మకరందధారఁజొక్కి
పరభృతపదానుభవ వైభవంబుఁగోరుఁ
గాని చిటురెక్క సారించు లోనఁదొడరు
కాకిముకుపోటుఁదలఁచి బెంగటిలుమనసు.

గీ|| సారభినిమంత్ర తానిలాన్త్రుచయమేసి
జీవపాలినిమురిపించు పూవునౌట
కాసవడు దంతలో నడియాస తోచు
గోగుగిల్లున కెడఁద గగ్గోలుబడుట

గీ|| కడునిరాడంబరముఁ దృప్తిఁగలి నాటి
పొట్టమంటకుఁదగు పొల్లుఁబోసికొనెడి
పులుఁగులం దొక్క-దాననై పోదుమన్న
వ్యాధుని తుపాకిగుండు నెబ్బకును జెఱకు

గీ॥ పత్రపల్లవకుసుమ సత్ఫలమనోజ్ఞ
కుజమునై మాపఱకుఁ గన్నుఁగుట్టఁజేయ
మనసుపుట్టియు భయదగ్గివృత్తపృథాప
కాసనకఠోరతకు హతాశను దఃఖింతు

గీ॥ వృదుతనూలత మిలమిల మెఱయఁ గవికు
మారునుపమల కుపమేయ గౌరవంబు
బొంద నేనొక్కతృణకణంబుగనుమార
మనుజుచరణాంకితానలంబున నకింతు

గీ॥ చిత్రకళలూరు పక్షవిజ్ఞేపణమున
గులికియాదు సీతాశోకచిలుకనాట
కలరెడన్ గాని దానిపూర్వాశ్రమంపు
దుష్కులీనత జెగటుగాఁదోచు నాకు

మంజరి-నీలాంమరి

అట్టుల నవీనభావోన్మాదుండైన తమసుతున్ గాంచి
బిట్టువగచి తలిదండ్రులారనికెఁబిచ్చిపట్టెననియేంచి
కోడలతరీన్ వ్యక్తురాలగుటఁ గొంతమేలుగఁదలంచి
నాడెముహూర్తంబునిచి పునస్సంభానంబుంబొనరించి
తమయింటి కావెఁగొనివచ్చిరెనఁ దానఫలములేకుండె
గ్రమముగ గోపనధోరణియు వాలకమ్మకట మాటుచుండె.

చ॥ తగునుపదేవుకోసము సదాపలవించుచుఁ దానుదిన్నచో
టఁ గునుకుఁ గున్నుచోటఁ దినుటల్విడి, త్రిమ్మఱుఁ బెక్కు
బగలిది, రాత్రియిద్దియను భావములేక; లభింపఁడట్టి వాఁ
డగపడుఁ జెల్మిగొట్టపుమహాత్ముడె తానెటకేగిచూచినన్

గీ॥ అంత తనకర్మ పరిపక్వమయ్యెననగ
నదరెఁ గడికన్ను శుభశకునంబులొదజె
నొక్కనననీమఁ దిరుగాడుచుండ నడర
భేదమునడంచు సాధుభానూదయంబు.

సీ॥ కరగిపోసిన సాత్వికప్రతిమాయన
నాకర జీయ దేహంబుతోడ
త్రిస్థాయిమ్రోగుఁ దంఢీనాదమోయన
రవత్రుళ్ళు గాత్రమర్యాదతోడ
అతినిరాడంబరమైన జీవికఁజూట
నొప్పారు పెంకాయచిప్పతోడ
మనసిజాదూపునాటని తనుత్రాణమా
యనఁదాల్చు జేగురుటంగితోడ

సీ॥ దనరి, జంగమతీర్థమోయనఁగలీరు
పారవశ్యమృతకులోఁగి ప్రకృతికొంత
చేష్టలన్ డిండియాడ వేంచేసె నాట
పాటలన్ రామనామప్రభావమడర.

—♦ గాలివంతు-ఖండజాతి తీర్పుట ♦—

ప॥ జానకీరమణ-పకలపద్మజాభరణ-భవాబ్ధితరణ॥జా॥

అ॥ ప॥ దానవమదహరణ-దశరథానందకరణ-హానినుతచరణ॥జా॥

(1) నీలవీరదశ్యామ-నిరుపమతారకనామ-రఘురామ॥జా॥
పాలితపితృవాక్కుత-భక్తపారిజాత-జనకజామాత॥జా॥

(2) శివకార్యుకభంగ-శిష్టజనహృదబ్జభృంగ-ధవళాంతరంగ॥జా॥
దివిజాననశీల-దితిసుతలయకాల-దీక్షితదానపాల॥జా॥

గీ॥ భక్తి బావంబు విద్యుత్ప్రవాహసరణిఁ
చేరెములువాఱమ్రొక్కి కలీరుపాద
పంక జరజంబునొదల కంకితంబొ
నర్పి గోపనపల్కె వినమ్రుడగుచు.

—♦ నాటకురంజి-చతురశ్రగతి ♦—

ప॥ సాధువర్య! నన్నుద్ధరింపనిట-సాక్షాత్కరించినావ! మహానుభావ॥సా॥

అ॥ప॥ నేధన్యతముడైనైతిశాలసంజేహమేల? సుజనసౌలఁగుగుణాలవాల

మి॥ మేడినిపైనరజన్మ చుక్కభ-మేదయామయా? స్వార్థపరత నా
మోదమందు నజ్ఞానికెటులబుచ్చ-మోక్షపదవి యానందచిహ్ననా॥సా॥

చ॥ మరితవిమూర! నామదికిఁదోచినరీతి వచింతు భూమికిఁ
గొఱతయెవేరుపుర్వ? తనకుఁ దనపొట్టుకు దేవులాడుచుఁ
బరసహనంపుమాట నిజభావనిఘంటువునందు లేని యా
నరుఁడు నరుండొకో? తృణకణంబును నాతనికన్నమిన్నయా.

గీ॥ నిర్గుణారాధనమ్ము మన్నింపవలెనొ
సగుణము భజింపవలెనొ తోచుదిపు డొకటి
గాలితోనూసులాడు మూరతయు, నొకటి
కఠినపాషాణతతిఁ గూర్చుకొంగలెంత .

కం॥అనిప్రశ్నించెడు గోపన
మనమునఁబెనగొన్న చింతమాన్వి యినకులే
శుని భక్తుఁజేయుతలఁపున
వినుతగుణోపేతుఁ డాకబీరుఁడిట్లనెత్త .

—♦ మోహన-ఖండగతి ♦—

ప॥ అవధరింపుము వత్స!- భవరోగపుఁజికిత్సఁ
దవిలివిజ్ఞానచి-త్రమున స్వస్థతఁగార్చుమా-ననువిశ్వసింపుము ॥యా॥

అ॥ ప॥ వివరింపమానవచి-వేక మవినాశమే
రవిశకాంకముఁ గీర్తి-రాజ్యమేలుట సత్యము-దేహంబనిత్య॥మ॥

(1) కలపుట్టువలఁబుట్టు-కడగొట్టు నరుండెట్లు
లలఁతియొఁ దనజ్ఞాన-బలముఁగోల్పొవుదాఁక-సికిదివెట్టిగాక
పలుకకు ముదాహరణ-పాత్రముగ శతుల ని
ర్మలజలముఁగప్ప తై-వలమట్టువారిమనసు నావరించునవిద్యాదిను॥స॥

మ॥ జగతిఁదోచెడు వసుసంతతుల లేజఃపుంజ మందెన్నఁ ద
న్నిగమాతీతుఁడు సాక్షిమాత్రుఁడగునంతే! వైకృతింబొంచుచో

మిగులబోడట; కాశ్యతుండఁ తడెనుమ్మి! నానిజేపట్టు నా
సగుణోపాసన మోక్ష సాధనమువత్సా! వింటివేసత్యమున్.

గీ॥ సగుణముపునాది నిర్గుణసౌధమునకు
చపలచితునియజ్ఞాన మపనయించి
సుగతిఁదొర్చు నపశ్రుతినొగలి జెలితిఁ
దవులఁగొంతును వీణెమెట్లవలెనదియు.

సీ॥ సగుణమాకాద? క్రైస్తవభక్తి మునుముందు
సిలువ మానసవీధి నిలుచుకతన
సగుణమాకాద? ముసల్మానుభక్తి జె
న్నలఁజేనిఁదలఁపు సంధించుకతన
సగుణమాకాద? వైష్ణవభక్తి రామకృ
ష్ణలయాకృతులఁగోరి కొలుచుకతన
సగుణమాకాద? విజ్ఞానిలోకముభక్తి
జ్యోతిస్వరూప మెంచుకొనుకతన

గీ॥ సగుణమాకాద? ప్రకృతిపూజనముజగతిఁ
జెట్టునోపుట్టునో తలపెట్టుకతనఁ
గాన నిశ్చలభక్తి మార్గమ్మ సగుణ
తత్వమునఁగాని చిహ్నునే! తండ్రిసికు.

మ॥ వరవర్ణద్వయ సామరస్యమాన నద్వైతప్రభావంబు ను
స్థిరమానయ్యదిరామతాగకముకాదే బిడ్డ! తన్నామమే
మఱకన్ గోరిజపింప మోక్షపదసన్మానంబు సిద్ధించు, భీ
కరసంసార మహార్ణవంబనిన లెక్కొపత్రమా దానికిన్.

ఉ॥ రామునిశైవసంతతి పురారియటంచు నుతింతు, జెప్పవుల్
వేమఱు విఘ్నవేయను వివేకమునకభజియింతు, రవ్యయ
ప్రేమను సామరస్యమున విజ్ఞానాహో! ప్రాణస్వరూపుఁడం
చామహితాత్మునెంచి కొనియాడును రాతఁడుప్రాకృతుడొకో?

—♦ శంకరాభరణం-త్రిశ్రీజాతి త్రిపుట —

ప॥ రామచంద్రునికన్నదైవల. లామడన్యఁడు లేడోయన్న-గోపనన్

ఆ॥ప॥ ప్రేమమయుఁడినవంశదీపకుఁడామహాత్ముఁడూదారశీలుఁడు ॥

మి॥ తామసగుణరహితుండు జనక-జాతునోహరుండుక సుగుణో

ద్దాముండుక నీలనీరద-శ్యాముం డఘవిరాముండునగు శ్రీ

(1) మనుజధర్మము మనకునిరతము-వినుచు నాతని దివ్యచరితము
మునిగణం బాలావణ్యమూర్తిని-గనుటకేకద పొంది రార్తిని
నినుననునెల్లరక దరిచేర్చి-నిఖిలకష్టచయములక దీర్చి
కనికరించువాడతడేసుమి-ఘనభక్తి వానినారాధించుమి ॥

నీ॥ భక్తితోబ్రథమావిభక్తి నారాధించి

సాధించుకొనుము నిశ్చలమతమ్ము

భక్తిద్వితీయావిభక్తి నారాధించి

తాకతత్వచింతనమునెఱపు

భక్తిదృతీయావిభక్తి నారాధించి

విపులసృష్టిరహస్యవేదివగుము

భక్తిఽజతుర్థివిభక్తి నారాధించి

బ్రదుకు మీతుచ్చ సంపదలరోసి.

గీ॥ పంచమినిగొల్చి పరదైవభావముడుగు

వష్టిఁదలపోసి దివ్యతేజమునకేఱుగు

సప్తమికిఁమొక్కి యద్వైతసరణిఁగనుము

రామశబ్దార్థమహిమ తెల్లమగు నీకు.

మ॥ యతులన్ గొల్వము, తీర్థయాత్రలనుజేయంబొమ్ము, దేవాల

ప్రతీతిన్ భక్తినిరోధలోపములఁదీర్చుజాలి, సంస్కారద

క్షత, నభ్యాగతి కన్నదానకృత సత్కారంబుసిద్ధింపు, మ

ర్చిత రామప్రభుపాదయుగ్మమునఁ గీర్తింబొందుముకాంతము

కం॥జననీజనకులు నినుగో

పనయని పిల్చుకొనిరింతపైనిక నేఁబె

టైనపేర „రామదాసుని
నినులోకులు మెచ్చి పిల్వ వేరురటంచున్.

—♦ మాంజరి-కేదార ♦—

పరమపావనంబగుతారకమును-భక్తునకుపదేశించి
గురుకిట్నుంటుగ గోపనమొక్కులు-గొని కబీరుహరినెంచి
పాడుచునాడుచు నేగె దనదారి-బట్టిరామదాసునకు
నాడె దాశరథి పదకమలములభక్తి-నాటె భవతరణమునకు.

మ॥ తలిదండ్రుల్ గతియించి రాతనికి నీతారాములక్షాపి, ని
ర్మలహృత్పీఠినినిల్పె దారకపరబ్రహ్మమ్మ నిశ్చింతమై
ఫలియించెన్ సతిగర్భవాసమునుతప్తాప్తిన్విడంబించి, యా
మొలకకారాఘవుపేరఁబిల్చి రఘురాముండంచు గోపన్నయున్

చ॥ చిదివిపాలుగారు నునుచెక్కు, లక్యత్రిమందహాస సం
పదఁ జెల్లెనానన, మపారకృపాకరవీక్షణంబు, లు
చ్చదశకు నాలవాలమగు సదుణపుంజము, మాట లేట యొ
ప్పిదమయి, తండ్రికిదగిన బిడ్డఁడగున్ రఘురాముఁడాదటన్

—♦ బలహరి-రూపకము ♦—

ప॥ రామదాసొనర్చె సమా-రాధనలెడతెగనిభక్తి ॥రా॥

అ॥ ప॥ రామార్పణమనుచు నహో-రాత్రములాసించి ముక్తి ॥రా॥

మి॥ భూమియైన టతిధులు-వేమటు బలిసిరా గ్రామ
గ్రామంబులనుండి కీ-కామినిపిలుపునక బ్రేమ ॥రా॥

- (1) పలురకములమేలిపిండి-చంట, లప్పడములు, వడియ
ములు, చిత్రాన్నములికేమొ-తెలుప నొకటోరెండొయనియ
కలిసి హరిస్మరణము భో-క్తులపచరించు నవ్వేళఁ
దలఁపించుబయోధి వీచి-కలఘూర్ణిలరవముచాల ॥రా॥

సీ॥ మాకగంభీరసామగ్రి చిక్కనటంచు
 క్షీరాన్నరుచి బ్రళంసించువారె
 అదిబెండకాయకూరా! కాదు నవనీత
 పుకముద్దరాయని పొగడువారె
 బొబ్బట్లతోనిండిపోయె నాపొట్ల, త
 క్కినశెట్టులుండెనోయనెడివారె
 దానితస్సాగొయ్య! దప్పశమా! యమృ
 తంబని ధన్యవాదమిడువారె

గీ॥ మెటికి 'నలభీమపాక' మన్నిటినటుంచు
 గారెలమృదుత్వ మబ్బబ్బ! గట్టిమండ
 కొడుకులేసుమి'యని పాపకులను మెచ్చు
 కొనెడివారలె యెచటజూచిననుసరియె.

—♦ మంజరి-కాంభోజి ♦—

సంతర్పణములు క్షీరామమహాత్మ్యములెన్నో గోపన్న
 అంతు లేనటులానర్చె దనయాసికబ్బనొకబండినున్న
 'దాశరథిసమ్మవారికి దరిద్రతేజరణ్య'మనుమాట
 తొసేపుచ్చరాదపుడైన రామదాసుమది రాతికోట
 తమలేమికి నంగలార్కుసతి నాతడెడుబుజగించి బిట్టు
 భ్రమనడంప విజ్ఞానబోధ నాపడతెలిసనియెనిట్టు

ఉ॥ కోమలి! మాడునాశ్చబ్రదుకు మురిపించెడిపాడుపొట్ల త
 నేమి నిగూఢతత్వమువహించెనో! దానిగ్రహింపజాల
 పామరతావిమూఢ నరపాండితి; ఈశునెఱుంగ నేర్చునే
 రాముడెరత్తుకుండు బిగలాపడ నేటికి మాటిమాటికి

చ॥ కటికిదరిద్రులొట గొఱగంజికిగూడ మొగమ్మవాచి సం
 కటపడి, సంఘనిష్క్రమినిగాసిలు దీనులులేరె వేసవే
 లిటుమరపిల్లనేల? పరమేశ్వర దివ్యవిలాస మెప్పుటె
 పుటికెటుమాటుచుండునో! యెవండుసమర్థుడెఱుంగ మానిన

ఉ॥ మానిని! నేటికి భరతమాతకుఁ గాన్పుడుగంగలేడు; సం
తాననిగోధకాసన మనాదృతమయ్యెడు నామెచేంతఁ గ
న్నాననుమాటెకాని, తననందనులెట్లు దరిద్రదేవతా
ధీనతమ్రగుచుండిరో మదికదలపోయ దదేమిహేతువో.

మ॥ మనకున్నంతకు లోటుచేసితిమి కొమ్మా? రామసేవార్పణ
మ్మునకున్; గాలముతప్పివచ్చినది; రాముండింక సమీచటక
దనకార్యంబును దానెదియెను; వింతా! అలికిన్ గూడుఁబె
ట్టిన యూరందరికి మహోపకృతి'యంటే విన్నవార్నవ్వరే?

చ॥ అలరెడు గోలుకొండపురి నక్కనమాదన గార్లు మేనమా
మలుకల రానవాబుకడ మంతులువారటకేగ నేదియో
ఫలములభింపకున్నె? రఘువర్యునిసేవకటంచు బల్కబో
వలెనికఁ బ్రోద్దు చాలదతివా! త్వరితంబుగ గంజికొంచుమీ.

గీ॥ అనుచునెరవేర్చి కాలకృత్యములచేగ
తరుణికొంచిన వరిగంజికద్రావి, యాలు
బిడ్డలన్న రామరక్షను బెట్టి గోలు
కొండకరుగుచు నిటుపాడుకొనెనతండు.

—* పూరికల్యాణ-సంకీర్తనాతి తిరువులు *—

ప॥ శ్రీరామచంద్ర! నినునమ్మినాడర-ననుబోవవేర?
శ్రీతజనపతిపాల! నగుణమణిమాల-దయాలవాల! ॥శ్రీ॥

అ॥ ప॥ కారుణ్యమృతపూర! యఘవిదూర! రూపజితమూర! స
మీరకుమారనతపా-దారవింద!-మృదువాఙ్మృకరంద! ॥శ్రీ॥

(1) రాయినాతికారేద సదప-రజమున-దీనబంధు!
అయువధిక మై మనఁడకా-కానురుఁడు-సత్కృపాసింధు
పాయకవిభీషణుని-భాగ ధేయ మీశై-యేలలేద?
నాయగడుఁదీర్పవేల? దీక్షితపాల! యనాధనాధ ॥శ్రీ॥

కం॥ కరుణారససాత్రిత భూ

మిరుహములఁ బ్రోదిసేయ మివుల నెనరునక

గురిపించుచుఁ దానిష, భూ

సురుఁడా గోపన్న కంకఁ జూచియుటులనెక

—♦ వసంతి-చతురశ్ర గతి ♦—

ప॥ వినఁదగునా తమదేయూరో, పృథ్వీసుర! తామెవ్వరివారో? ॥వి॥

ఆ॥ ప॥ ఘనవంశజులటులున్నారు, పేరునవల్లము లెవిచెన్నారు ॥వి॥

(1) కలదెయుక్కోగమేమైన? మా-తలఁచు కళామళురుకాన
ఫలియించునె సస్యముబాగ? మీ-పాలములెల్లెడ మహాభాగా! ॥వి॥

(2) ఏమిపంటిటకుఁ దమదాక? కల-కామితముఁదెల్పెదరుగాక
సామి! సాత్వికము మీతీటుఁగన-మామన మతులశుభముఁగోరు ॥వి॥

గీ॥ అనుచు మనసిచ్చి తినసేమ మడుగుతటి ని

జామునకు భక్తి మీర సలాముఁజేసి

రామదాసుండు తనచరిత్రమిటువినిచె

సభికులయెడందజాలి రాజ్యమ్మునేల.

మ॥ తమసర్కారున కంకితంబయి, సముద్యత్కిరి నొప్పారు గ్రా
మమునేల్కొండ నివాసవృత్తి! గృహనామంబెన్నఁగంచెల్లవా
రము; లింగన్నకుఁగాముమాంబకును గారాబంపుపుత్రుండ నా
మముగోపన్న, కబీరుశిష్యుడను, రామస్వామికిక దాసుఁడక.

గీ॥ మంత్రులిట మీకు మామేనమామలగుదు

రయ్య! తలిదండ్రులొకఁజెరినాకు

• నేనువిద్యాధికుండనుగాను; డొక్క

శుద్ధికలదింతో యంతో దాచుకొననేల?

మ॥ పనికేమున్నది? రామచంద్రకరుణా ప్రాప్త్యర్థమానించుటే

పని, శ్రీరాఘవదివ్యపాదకమలద్వంద్వార్చనాసక్తియే

పని, తత్తారకమంత్రరాజకృత తాత్పర్యానుమాదంబైనా
పని; లేదనృము జీతబత్తెములుసంపాదింపఁగా నేలికా.

చ॥ కలుగురవంతయాస్తిఁ దనఖాదిగమ్రొంగుట, నుంఛవృత్తికే
మలవడినాము; మూగురము నాలునుబిడ్డయునేను; రామునే
వలకెదొ కానువీసమిడువాంఛజనించెడు దాతలున్నచోఁ
గొలుతుము దాస్యమైనఁ గడకుకొ సహించి బిరానవారలకొ.

ఉ॥ తిండియుబట్టఁగోరను సతీసుతపోషణఁజేసి; ముందు రా
ముం డట్లుపెన మే, మతనిపొట్టుకుఁబట్టెడు నన్నమున్న మా
కుండినయట్లే; భోగములు, నుత్సవముల్ పయిమాట, యిప్పుడా!
..పిండికొలందిగొట్టెద! వింటిరె? నాస్థితియిద్ది భూవరా.

—♦ ద్వీ ప ద ♦—

ఆని నిరాడంబర-మా తనకథను
వినుపఁటేడనెవెల్లి-విరియువాక్సుధను.

—♦ సరస్వతి-ఖండగతి ♦—

ప॥ భూదేవకులదీప!-బుధసమ్మతాలాప!

నీమసచ్చరిత విన్న-నీమగుణములఁగన్న ॥భూ॥

ఆ॥ ప॥ మోదభేదములు న-మ్ముము నాకుమడిపొచ్చుఁ
గాచె మాయాజ్ఞ మెలఁగు-నీదరిద్రతతోలఁగు ॥భూ॥

(1) రామునకు నునికి, భ-ద్రాద్రియంచు న్వినికి
కౌమితముతీరుఁజనఁగా నీవ-క్కడకుకొ తహసీల్దనిగా
మాముద్రయు నిసాని-తోమించు హుకుముఁగొని
నీమమున నడుచుకొనుమా-సలామతుగామనుమ ॥భూ॥

ఉ॥ నీమఘటుంబుపోషణకు, నీరఘురామునిసేవకెంతయుకొ
లేదన రెండువందలు కనీసముగానగు; వచ్చిపోవువా

రాదరణంబుఁబొందవలెనన్న మఱిఁబడితప్ప వంసుచేఁ
గాదన, మాసవేతనముగాఁగొనుమా త్రితంబురూప్యముల్.

ఉ॥ రైతులమంచిచెడ్డలు నిరంతరమున్ గనుగొంచు, ధర్మదృ
గ్గాతకృపాసురక్తి, సరసంబుగఁ బన్నువనూలుచేసి, నీ
వేతనమున్ మిగుల్చుకొని వెంటనెకేషముఁ బొపుచుండు మీ
నీతులునీకు నేర్పవలెనే! గుణసాగత! వేయిరీతులఁ.

— ♦ మంజరి-కురంజి ♦ —

అటులఁదన్నదరించెడి తాళా-హ కంజలి ఘటియించి
పటుసంతోషముతోఁ గృతజ్ఞతా-భావమున్ జెల్లడించి
కట్టడిదరిద్ర తమన్ “విదాకుల-చట్ట” మనఁబొందెనాకుము
ఇట్లమగుభక్తిఁ బ్రణుతించెదా-నినకులేశు నివిధము.

— ♦ జంఝూటి-అదితాళము ♦ —

ప॥ రామచంద్రరఘువీరా! నమోనమో-భూమిజాచిత్రచోరా! నమోనమో
అ॥ప॥ సామి! దళరథకుమారా! నమోనమో.....రామచంద్రా! ॥రా॥

(1) దీనపాలనామోదా! నమోనమో-దివ్యలీలావినోదా! నమోనమో
మానితపవిత్రపాదా! నమోనమో.....రామచంద్రా! ॥రా॥

(2) నీలనీరదళ్యామా! నమోనమో-నిఖిలరాక్షసవిరామా! నమోనమో
పాలితాశ్రితస్తోమా! నమోనమో.....రామచంద్రా! ॥రా॥

(3) సాక్షిమాతృప్రకాశా! నమోనమో-పక్షిణామృతనివేళా! నమోనమో
రక్షిత దీక్షితదాసా! నమోనమో.....రామచంద్రా! ॥రా॥

కా॥ నేవాంఛిపను భాగ్యభోగ్యముల, నిన్నేనమ్మియున్నాడఁగా

• నీ వి తంబెడి? నీకుజ్జభవము లెంతేఁగూర్చు; దల్లిబ్బికే
త్రోవన్ గానమి నీనవాబాసఁగునుద్యోగముఁ జేపట్టితి

“నావిఘ్నః పృథివీపతి” ప్రధ, యనన్యంజాట నో రాఘవా॥

మ॥ మదమెచ్చింపకు మీమిషక్షదవిలిరామా? 'డబ్బుపాట్టిప్పి'; సం
పదకుక్షదో, డధికారమొక్కటి, యహంభావమృవాసింప నా
మదిఁ జోటీయకు, మీయనిన్నె పుడు నమ్మంబోను; నిక్షగూర్చియే
కదయాపాట్లు; యశంబుదక్కునె? కృతఘ్నుత్వంబునూచించుచో

—♦ మంజరి-కల్యాణి ♦—

నయవర్తనమక్షగోరి, రామునిమనంబున నటు ధ్యానించి
రయమున భూవరునాజ్ఞ నటకు భా-ర్యాపుత్రులరప్పించి
వీడుకోలు సన్మానమిడు పెద్ద-పెద్దలక్ష బ్రశంసించి
వేడుకనక్కన మాదవలయింట-విందుగుడిచివహనించి
అడుగులక మడుగులొగ్గుభటులు శెం-బడిరాఁ బహారానిచ్చి
ఆడవి తెన్నులన్ గోయలు సహాయ-పడ నెంతోబలిసివచ్చి
మునురాఘవుండు క్రమ్మరిన పుణ్య-భూమిలివియెకాఁబోలు
నని మ్రొక్కులిడుచుఁ దుదకు గౌతమీ-నదిఁజేరి మోడ్చితేలు.

—♦ హంసధ్వని-రూపకము ♦—

ప॥ పరమపావన! గౌతమి! చురితమడఁచి ననుబోవుమి ॥ప॥

అ॥ ప॥ కరుణామయి నినునుతింపఁగలనె? జడమకిక్ష దలంపఁ ॥బ॥

మి॥ హృదయపద్మమలఁబుట్టు-వందుఁ ద్వన్మహాత్వము మును
శిరమువనినుఁదాల్చు కూల-ధరుఁడు, విసాయెవఁడెటుగును? ॥ప॥

(1) చరితార్థపునీవు రామ-చంద్రునకిక్కయో భద్ర
గిరితటంబు నెంటిపాటు-క్షీర్తి నీ కఖండముద్ర ॥ప॥

విరతము నినునేవించి, పునీతుడవగుటకు మంచి
తరుణములభియించెనమ్మ-వరమతి వన్నెలుకొమ్మ ॥ప॥

క॥ నిత్యానందపదఁబు స్వర్గమని, శాంతింబొందవచ్చోటఁ దా
మత్యాస్తకి బహుప్రయత్నములఁజేయకాఁతురెవ్వారు; సం
స్తుత్యంబయ్యదివీడి, సాగరులకుండున్ దీర్ఘ నీవిల్లు స్వా
ర్థత్యాగంబున భూమిఁజొచ్చు పరమార్థరథెంతునో గౌతమీ.

క॥ తీరసింధికి న గాతమి

నారీతిభజించి, తానమాడి, తరణిపె

జేరుకొనెనంత తహనీ

దారుడు భద్రాచలపురము దాశరథికృపక.

ఉ॥ స్వాగతమిచ్చి మెచ్చు జనసంఘములకాగని .. పూజ్యులార! మీ
రేగతినెంతుకో తెలియదంతకు; భద్రనగంబునేడు భూ
భాగమునక వికుంతపదభాగ్యము; తత్పురవాసులొటచే
భాగవతాగ్రగణ్యులనవచ్చు భవాదృశులెల్ల నమ్ముడి

చ॥ నడుచునడుండు ముందు రఘునాథుని దివ్యనికేతనంబుఁ జూ
పుండు, కుశలంబెవాండు? సుఖమోమనసీతమతల్లి? లక్ష్మణుం
డడరున యెగురేక? నిరతాశ్రయమాప్రభుసేవ. నాంజనే
యుండెటులనుండె? నాతనిమహోత్సవ జన్మఫలంబలంతియే!

—♦ భైరవి-ఆదిత్యాశ్రము ♦—

ప॥ గీతార్థముగంగీతార్థంబా-వాతాత్మజసామునమ్మ భగవత్ || గీ॥

అ॥ ప॥ సీతాపతిసాదార్పనదరించి-జీవన్ముక్తుండైన ఘనుడగుట || గీ॥

(1) అనవరత సుభయమతసమ్మత మం-త్రార్థమగు రామనామముజపించి
తనువునుటచి యవ్యయానందమున-దాండవించువిజ్ఞానధనుడౌట || గీ॥

మ॥ అనుచుక వాయుజునుగడించి, గొనజొనాసకి దేవాలయ
మృనకక జారులు దారిజూపజని, రాముకబెన్నిధికాగన్నపే
దనువోలెకదరించి. బాష విలసద్ధారాభిషేకంబు నా
తనిదివ్యాంఘ్రుల సంఘటించి యనువందక బాడెదానిక్రియక

—♦ కాఫీ-రూపకం ♦—

ప॥ సీతారకనామామృత-మేతీరులభించురామ || సీ॥

అ॥ ప॥ చాతకమంబుదముంగోరు-రీతి వేచియుంటిజామా || సీ॥

మి॥ వాతాత్మజా నట్టింద్రియ-వశ్యమెడసి, పట్టుతు॥
 వ్రాతమ్మును గెల్చి “యహం-బ్రహ్మస్మి” పదమ్ముగనక ॥సి॥

(1) ఈసున మతభేద మెంచి-యెంతో భక్తులటునటించి
 మోసకారులై జీవ-స్మృతి గనని జడమతులకు ॥సి॥
 వాసిగ తుద్రదేవతో-పాసనమొనర్చి దీక్షిత
 దాసావన! యహసుఖమె స-దాకోరెడి వెంగలులకు ॥సి॥

గీ॥ సామకార్లు, రసజ్ఞులు, సానితోడి
 పొందునడరింపఁగోరు ముముక్షువులట
 కీర్తి గాంతురు రామనికేతనమున
 ధర్మకర్తృత్వపదవి సోదరులిరువురు

క॥ ఇచ్చినదిలేదు సరిపె
 పెచ్చిక శ్రీరామచంద్రుపేరిట వార్షి
 రిచ్చినయాస్తిక దిందురు
 మెచ్చవలదె? వారిధర్మమే ధర్మముగా

మ॥ తిరునాళ్ళయ్యవి, ధర్మకర్తలిక సందేహింతురా? ముఖ్యమా
 తరుణంబందున సానిమేళ మదిలేదా హాసుకొం, ద్రూరకుం
 దుర? మర్యాదలుదక్కునా? తమకుకాదోలాటు! వేయేటి కా
 ఖరుకున్ దేవుడె చిన్న బుచ్చుకొనఁడా? కార్యంబుగ బైక్కు-నా?

గీ॥ కాన రామాలయమున నొక్కటఁజెలంగు
 పందిట విలాసపురుషు లానంద పార
 వశ్యమున మెచ్చిమేలు వహ్నియనంగ
 మోజుగాజరుగుచుండెను మేజువాణి

గీ॥ కోవెలన్నిడి, తనబసకుం జనువేళ
 రామదాసును ధర్మకర్త ..లిదేమేళ
 మరసిపొందనివేడ, గోపన్నయాట
 వెలదులన్ గని జాలిమై పలికెనిటు.

—♦ యమునాకల్యాణ-మిశ్రగతి —

ప॥ సోదరీమణులారా! మిముఁగన-భేదమయ్యెడు మానసంబున ॥సో॥

అ॥ ప॥ కాదనకవినుండించునత్యము. గౌరవంబున మనుటగత్యము ॥సో॥

మి॥ అదరించు పృథులులేర? వి-ద్యాధికతకుఁ దగుఫలము లేర!

పోదరుముఁడు మీహీనవృత్తి-బోరున సంస్కారధ్వజమెత్తి ॥సో॥

(1) శ్రీ యశంబును మ్రోయు ధంకా-శీలమొకటెయనంగ శంకా

నేయునేటికి అదియె పురుషుని-వేసటన్ దీర్పఁగలపంకా ॥సో॥

మాయునె మానవతిచరితమిఁక-నేయుగములనైనన్ జకచక

వ్రాయకున్నె తిరుగఁదోడి కవి-వర్యుఁడని కొలుపఁ గ్రొత్తచవి ॥సో॥

చ॥ ధనముగడింప మానపరిదానమొసంగుటకన్న హీనసా

ధన-మెదికలు! వారవనితామణి పుణ్యవధూవదంబునం

దినఁగడుసారఁ దిండిదిననేరద? ఆలికిఁ గూడుఁబెట్టఁజా

జిడుఁడెవ్వడుండు? నవురా! కలికాలపువైపరీత్యముల్

ఈ॥ కాలమొనఱు, దుష్టవిటకంటకముల్ మితిమీఱుఁ బ్రాయశ్చం

భాశముజార మీబ్రదు కభాగ్యపదంబునఁ దాఱు; సతియే

మూలనొదూరు, సంస్కరణముల్ తమకతులనూరు, నక్కటా

మేళములింకనైన విరమించిసుఖింపుఁడు సోదరీమణుల్.

—♦ మంజరి-మోహన —

సతిబోధనటు రోచెలులజ్ఞాన-నేత్రమున్ విప్పఁజాలి

పూతచితుఁడై యిటునేరె ధర్మ-బుద్ధి నానుగుణకాలి

రామునేవలతుఁడోడు రాజకౌ-ర్యములఁగూడఁ దనకున్న

సామర్థ్యంబునుజాటుచుండె బుధ-సమ్మతుఁడై గోపన్న.

చ॥ పరమతమన్నజూపఁడు విపర్యయభావము, లంచగొండియె

కరణము నెత్తిగొట్టఁ డెట్లకాలనురాయఁడు రైతువర్గము.

మఱివినబోడు కొండెములమారినుడుల్, శిడునంతసంబునకొ
దొరతనమిచ్చు కేతనముతోఁ బ్రత్యప్తి వహించు నాతఁడుకొ.

గీ॥ తనకు సర్కారొసంగెడు దారిబత్తె
మునకు ఘోషాలనొడుగు కాసనమొనర్చి
వడవయజమానులకొ బండివాళ్ళబొట్ట
గొట్టి యుచితప్రయాణముగోరఁ డతఁడు.

కం॥తాలూకాలొగల కర
జాలను మునసబుల నొక్కనాడాతఁడు పే
రోలగముగూడఁ బిలుచుచు
సేలీలవచించె మోసులెత్త వినయమున్,

—♦ బేగడ-చతురశ్చరగతి ♦—

ప॥ ఆన్నలార! నాసేయువిన్నపంబవధరింపుడొకమాటు ॥న॥
అ॥ ప॥ కన్నతండ్రులై బిడ్డలటుసేద్య-గాండ్రినేలవలె మీ ॥ర॥
మి॥ మన్ననలతోడ నవాబుకడ నామాటఁదక్కింప నొకరోజుమందు
వన్నులువసూలుఁజేసిపంపు సేర్పరితనముజూపమిను మెచ్చుకొంద

(1) రామభక్తి భవముక్తి కేర్పడిన-రాజబాటకద వినుడీ
వ్యామోహంబులఁజక్క క తత్రప్రభు-వ్యర్థకృప హయిమనుడీ
కామితములతో మీయమాత్యహా-కాలముకొ రిత్తగాఁడువబోక
రామకోటిరచియించి జన్మసార్ధకతఁబొంది తరియించెదరుగాక॥అ॥

సీ॥ దేశికబ్రహ్మోపదేశముకొ దనసాటి
రానట్టి మేటి శ్రీరామకోటి
ప్రవిమలజ్ఞాన ధూర్వహులఁ జదానంద
రతఁడేల్పుజోటి శ్రీరామకోటి
దారిద్ర్యకలితసంతాపమెంతయుఁ బాపు
రతనాలపేటి శ్రీరామకోటి

రమణీయమోక్ష సామ్రాజ్యమాశ్రితులఁ జే
ర్పఁగఁ దుదిచీటి శ్రీరామకోటి.

గీ॥ బలిరె! యేతాదృశప్రభావమున నలరు
రామకోటిరచించి, తారకమహత్వ
సిద్ధిదరియింపుడయ్య ప్రసిద్ధిమీర
సారమతులార! గ్రామాధికారులార!!

ఉ॥ కంటిరె రామునాలయ మొకండును నక్కట యిట్టిదుస్థిత
మంటినిఁగూలుచుండ నవమానముకాదె? ప్రమత్తచిత్తులై
యుంటకు మీమనంబు లెటులాపెను! నాకిపు డూతనిల్చి మే
ముంటిమనుండుచాలుఁ బునరుద్ధరణంబొనరింతు నెట్టులో.

మ॥ వినియేయుందురుమీర పూర్వకథ, నివ్వీటక మహాభక్తురా
లని కీర్తికావహించి రాఘవు ననుజ్ఞావాప్తిఁ గట్టించె దీ
నిని „దమ్మక్క” ధనప్రదాతలగు మన్ని లెందరో సాయమా
జ్ఞులు, నేడియ్యకూలుచుండనొరకాటంబొందబోడొక్కఁడుక

ను॥ ఒడఁబోనియ్యచె దీక్షఁబూనితిని; నిర్విఘ్నంబుగాఁ గార్యమే
ర్పడసాధించెదఁ, గవ్వనిఘరము లెప్పుటక విజృంభించినక
దడబాటొందను, రాముఁడేగఁడు, చూదామెందుచేఁగాదో! మీ
రుదుతాభక్తినిఁ గూర్చి తెండిటకు నిలతో, యంతో, సద్భావులై.

— ♦ సోవేరి-రూపకము ♦ —

ప॥ పోవునపుడుకంట గడ్డి-పోచయైనరాదు ॥పో॥

అ॥ త॥ భావింపఁగజ్ఞానికే దా-పత్రయంబెచేదు ॥పో॥

మి॥ ఈవిధి నాభార్యయిద్ది, నాభితము నాకోడుకని

• దేవులాట పునర్జన్మ-కైవసమొనర్చుకొనుబాట ॥పో॥

(1) కూడఁబెట్టుపుణ్యమొక పె-తోడునీడ మనకు
వీడదు మృత్యువా! మనల-నేకోరేపో చెనకు

పాడిసెడక రామునిపద-పంకజయుగమూతగోసుం
డిడ దీపముండగనే-యిలుజక్క-దిద్దుకొనజనుడు || పో ||

ఉ || కన్నులపండువయ్యుఁ దృటికొలమునిల్వని యింద్రచాపమే
తెన్నున మాయమైచను, నదేక్రియ నేర్చున రెప్పపాటులో
వన్నెలు చిన్నె లెన్నొకనపర్చి, యశశ్వతమైనకల్పి, తా
నున్నటులుండి దాటునెటకో మనయాసల నీసడించుచున్.

వ || అవధరింపుడట్లు-నిమ్మ-మయోగోపన్యాసభోరణిన్-శ్రోతల ఋజు
మార్గప్రవర్తకులజేసి-రామాలయపునరుద్ధరణదీక్షన్ బద్ధకంకణుండై
మోక్షమార్గనిరోధకంబులుగాని, గుప్తదానంబుల స్వీకరింపుచు-భక్తి
రసానుకూలంబున జానపదులొసంగు నల్పవిరాళంబులఁ దృణీకరిం
పక-కృతజ్ఞతాపూర్వకంబుగ నందుకొనుచు - నొకశుభముహూరం
బున-శంఖసాధనమొనర్చి-పునీతమంత్రరాజిన్ బాలితంబై, యంత్ర
బద్ధంబగు మూలవిరాట్పుత్రినజోలిఁబోక-తక్కుకర్ణంబులఁదీర్చునిచ్చి
యించి-తమకిట్టుబాటున కిరునుడంగులఁ గార్యసానులై-బ్రద
ర్శించు మేస్తుల నియమించి-వలయుసామగ్రి యర్పణబాటులోనుం
డునట్లు కట్టుదిట్టంబుల నెరపుచున్నంత-గౌరమానదీతరంబున నెయ్యో
డఁ బరికింపుడు తాలనిండునొకలే-నిచ్చటఁజూడుడు. దారునిచ
య పరిపూరణలయానంబులే- నిముసమాగుడు-చక్కకిరీటాన్నత్యం
బున, గగనప్రతిరుద్ధదినేశమారయె-యపరంజిమైపూతన్ - దక్కునో
గ్గులఁ గ్రమ్మరించుచు-గాలితాకున నూగాడు చిలుగంటలసవ్వడిన్ -
మనల స్వాగతగీతమ్మల నాహ్వానించుచున్న దదినూత్నధ్వజస్తంభం
బుకొఁబోలు!-నడుండట నేమివిశేషములఁగందుమో-అశ్చర్యమాశ్చ
ర్యము!-నిన్నటి కఱగజమైనలేవనియీప్రాకారం బింతలోనింతయెత్తు
పెరిగిన దీపనివాండింఁద్రజాలకులో యనువారును-జాగ్రత్తగ సోపా
నముల లెక్కించుకొనుచు రం, డిది చిత్రకూటాఖ్యున్నగు దేవ
స్థానకార్యాలయమనువారును-చూడుండిల్లిదేగోపురసింహద్వారము
దీని నతిక్రమింప, నదో-సుదర్శనమాన్ జౌరయురామాలయము-అ
ద్దానిఁ జటిరాఁజూపట్టు వికాలప్రదేశమున కిరుగెలకులఁగల విలాస
మంటపంబులనడిటి నెలకొన్నవి పన్నిద్రాశ్వాదుల నికేతనంబులా?

సరిసరి!-ప్రేమక్షీణమాచరించితి, మిఁక దేవదర్శనమొనరింత-మిప్పుడు
 మనము చేరుకొన్నది ముఖమండపము-దీనిన్ దాట నంతరాలిక, మా
 పైన గర్భాలయమును వారును-సార్థకజన్మల మైతిమాహా!-శ్రీరామచం
 ద్రుండదే-ధృవకాతుకోత్సవస్సు పనబేరంబుల - నర్చావతారయాత్రం
 డై, యెటుల కనుపండువొనగూర్చుచున్నాడో! యని, భక్తిభావం
 బుట్టివడ, సాష్టాంగదండప్రణామమాచరించి లేచి తీరప్రసాదంబు
 లందుకొనువారును-స్వామీ! ఆదియా పచ్చలపతకం, విడియా ము
 త్యాలహారంబని-వివిధాభరణక్రమంబర్చుకలనడిగితెలిసికొని-యానం
 దపారవశ్యమున మైమలుచువారును - ఈప్రక్క రామనకుఁ బలుఁ
 దోము జాకొట్ట-మాచక్కి నీతారాములు పన్నుండు పర్యంకా గార
 మేమిజైభవము! భద్రాద్రి కలియుగవైకుంఠమాయెనేయుని, మోద
 బాషము లాలికించువారును-వీక్షింపుఁడాదెఁగఁ దిరువంటపల్లి చే
 రువ సాగంతకులకుఁ దిడి-ఈతావునఁ బుష్పద్వావము-బలిరా! జా
 నానకా రాఘవునితేరు, గరుడవాహనము. చల్వచప్పురమ్ము-రెడతె
 గని యొకమూల్యవస్తు సందర్శనమ్మున, కీరెండుకండ్లు చాళుకున్న
 వే!-ఈమధ్యలాధికారి సాక్షాదవతారపూరుషుండు, ముముక్షువు
 గాని, సామాన్యమానవుఁడా? యని మెచ్చుకొనువారును, మోదలు
 గాగల-జనతండంబుల పొగడ్తలకలరక-గోపన్న సఫలీకృతమహా
 రఘుండై-తత్త్రియాచరణావేశంబున-సర్కారుకైక మాటులక్షల
 వెచ్చించిన నిజస్వాతంత్ర్యమున కరవాయిగొనక-ఇంతవేదానుగ్రా
 హమాసింది-లెక్కను మిక్కుటమ్మగుసమారాధనలొనరించుచుండ,

చ॥ పలుకరముల్ పదారములఁ బండినచేటునిండి, కమ్మతా
 వులవెడఁజల్లు విసరులిహాడిమి తుత్పరితాపమార్పు నె
 చెల్లిగతి భోక లేంచి పరిషేచనశ్రేపెడివేళ, నయ్యెవకా
 • గలిగెవిషత్తొకండు, పరికల్పిత జైవపరీక్షయాయెవ.

• గీ॥ తోడిబుడుతలఁగూడి, యాటాదుకొనుచు
 రభసవృత్తివకట రఘురాముఁడాత్మ
 కర్మవశమున నొక వేడిగంజిగుంటఁ
 బడియెఁ బడుటయె తడవుగ విడిచెనుసురు.

గీ తల్లికన్గవఁ గుమ్మెసిదాసుణంబు

కాని, పతిచేయుసత్కార్యహానికడలి

పొంగిపారలెడు దుఃఖ మాపుకొనియొకట

మరుగుపఱచెను తచ్చవమానుశీల.

చ॥ కడుకడి హృత్తలం బదురఁగాఁజను నూర్వపరాగమందు తా
నడఁగుచు దాడుఁదీయు నసహాయవిషాదజవాశ్వ మోసరి
లెడుగతిఁ దోచెదే! నిలువరింపఁగ నోరిమిపేరివాగె యా
బిడ కరసంగతంబయి నిషీడితమైన నదేమిచిత్రమో.

గీ॥ భోక్తృభోజననాటకమ్మనకు భరత
వాక్యమనఁజెల్లి, త్రేన్పుసవ్యడులఁగలసి
వినఁబడెను „రామారమణగోవిందహరి” య
టన్నగంభీరఘోష మాళాంతమగుచు.

గీ॥ ముగినెశుభరూపకమ్మటు భోక్తలలర
సుతవియోగార్తి రామదాసునిపడంతి
నాందివాచకము విషాదనాటికకు ను
పక్రమించెను తాలు సీర్వారనిట్లు.

— ♦ సారమతి-చతురశ్రగతి ♦ —

ప॥ కనుగొనవేల? కమనీయఫాల-యనుపమశీల! వినయాలవాల ॥క॥

ల॥ ప॥ జనసీజనకుల మనములురంజిల-నినుగాంచినఫలమును నిడుధీబల॥క॥

(1) కోమలగాత్ర! కువలయనేత్ర!-మామకపుత్ర! తామసజైత్ర!
కామించెనేకలి?రాముఁడునరబలి-తామసమునఁదొలిసమముగాకలి॥క॥

సీ॥ జలిబిలిపలుకుతేనెల నొలికించు వా

తెఱ క్రొవ్విరుల కుపదేష్టగాఁగ

సావ్యకతేజఃప్రసారసారాంచిత

నయనముల్ తబసిమన్నవలనంద

రఘురామవిగ్రహారాధనాకరకర
 ద్వయినాసికాలి సంభ్రమముడంప
 చుటుకుడనాన క్రేళ్ళుటుకుపదములు మృ
 గార్భకమ్ములకు నాట్యకళ నేర్పు.

గీ॥ నింద్రధనువునుబోలి నీవిన్నివన్నె
 లిన్నిచిన్నెలజూపి, యెదేండ్లలోనె
 గడుపుకొంటివె నూతేండ్లగడుపుతండ్రీ!
 కనెదె రిక్కలనక్కి దిక్కతీనమమ్మో!

గీ॥ కడుపుచిచ్చిడిపోతివే కన్నకొడుక
 పలుక వేమని గుండెలుబాదుకొనుచు
 గోడుగోడుననేడ్చు నాకోమలిగని
 పలికెనూరటంగూర్చు గోపన్నయిట్లు.

మ॥ విలపింపన్ ఫలమేమి తాలగంగఁ దన్వ! దిక్కుక్రితామండ
 కలఁడన్నింటికి, నమ్ముమెన్నటికి, వేగన్ లెమ్మ, రారమ్మ, కొ
 వెలకుంబోదము; వానిముందిడి నుత్రేతమ్మ, ఏపాట్లు రా
 వలె నేమా? కని మొట్టబెట్టుకొనఁజూపంబోడె మోమోటమివే!

—♦ మంజరి-కన్నడ ♦—

అతులధైర్యమున నాభాగేవతుండంగన నటులోదార్చి
 నుతక కేబరము రామనిపాద-ద్వితయసన్నిధివేర్చి
 తారక నామపునశ్చరణంబునఁదన్మయత్వముగాంచి
 తేరుకొనిమఱల ప్రార్థించెనిట్లుచీనత నాదలవంచి.

—♦ కదనకుతూహలం-చతురశ్రగతి ♦—

ప॥ చలమేలఁజేసేవయ్యరామ! సాకేతధామ సత్సార్యభామ ॥చ॥
 అ॥ ప॥ కులదీపకుండగునొక్కనుటఁబోలియింపన్దాయమి? భక్తరామ! చ

(1) నిను నమ్మి కొల్చినదానికీ యనుభవ మొప్పులమానా! జ్ఞానాధీన!
దనుజారి! నీనేవను వీనినిల్పు. కొనవేమి? దీవెననోమి, సామి! ||చ||

కా|| మాయాతీతుడవీ, వసాధ్యమెదిరామా! నీకు? మున్నొక్కరే
బ్రాయంపుంబుడుతం డయోధ్యవిగతప్రాణుండుగాగుయ్యమొ
టో, యంచుక విలపించు తజనకుడెంతోమోదముంజెందనా
దాయుర్దానమొసంగి పోచితివికాదా! వానిధర్మార్థై.

గీ|| అదికల్పితగాధయో!, ఆసలునిజమో!
నిర్దయింపగజాల; దానినిపుడీవు
నాత్యమని ఋజువు నేయగా శక్తియున్న
నేదిచూతము బ్రదికించు మీకుమారు.

కం|| అనివేడుట తడవుగ రా
మునిమహిమంబే మొ నిదురఁబోయి మెలకువక
గనురీతి లేచెగోపన
తనయుండు చూపఱకు నద్భుతంబుఘటిల్లక

గీ|| గురుదశతోలంగెనిక శస్త్రశ్చరుండు తనత
డాకజూపింపదొడగె ననేకగతుల
రామదాసునకు మేనమామలిట్లు
వ్రాసిరోకజాబు తిరుగజవాబుగోరి.

—♦ కన్నడదర్బారు-త్రిశ్రీజాతిత్రిపుట —

ప|| వింటివా! నీభావిసౌఖ్యము. విషయమించుకయోచించుచుంటివ ||విం||

అ||ప|| బంటుతనముననైజాప్తపైకము-బంపఁబోవిదిన్యాయమంటివా||విం||

మి|| తొంటిపిచుగౌరవమునిల్పు. కొంట కిప్పుడైన వేగిరపడు
తంటాల్వచ్చులేకున్న నినుదాసి యుపేక్షాదృష్టివిడఁడు ||విం||

(1) ఎన్ని సాకులఁబన్ని చెప్పుచు. నున్న ఊడొకకన్న నీవయి
మున్నెయుండుట దానఫలితం. మున్నెచిన్నె యితోచకున్నవి

క్రన్నన మేల్కొమ్మొక్క పక్షము-కన్న గడువు లేదు సరుకొనఁ
జన్న మొత్త మొకొ? యాటులక్ష లన్న మాకు జవాబ్ జరూర్ గోపన్న ||వి||

గీ॥ పిడుగు మొత్త మ్ములనఁగఁదోచెడు విశేష
ములకుఁదావగు నాకమ్మఁ గలయఁజూచి
జెలుపుఁబొందక గుండెబిబ్బరముతోడ
ప్రాసెబుత్తుతరము రామదాసుఁడిట్లు

నీ॥ గుడ్డిగ వైస మిగుల్పుకోలేదు నే
నాటులక్ష ల సకమందు నిజము
హిందువులైన తామిది మెచ్చకుండురా?
మనరామచంద్రుని నెనఁగోరి
గుడ్డుగోవురములు, గురుతరమండప
ప్రాకారములు వస్తువాహనమ్ము
లేర్పాటు చేయ వ్యయించితి నది, యందు
కలఁగఁబోదు చుబార ఖర్చొకండు.

గీ॥ నమ్ముచురాలేదొ మీర లింతకు నాచి
చూడవలెఁగాని నేఁజెప్పఁ బాడిగాను
నేఁడు భద్రాచలంబు సంజేహమేమి?
కలియుగ విమలతమే యన్వలయుఁగాదె?

మ॥ ఒక మాటెట్లులా వీలు చేసుకొనిరం, డున్నంతకు దీరబో
నిక కార్యంబులు; దానికేమిసరి, తామే తెంచువో తేనిఁద
ప్పకఁ దోడ్పెట్తురుకాదె యియ్యెడకు నేఁబ్రార్థించినానంచు నా
రికి ముఖ్యంబుగఁజెప్పి నాకు మఱి మీరే పెద్దలన్నింటికిఁ.

అనుచు లేఖనుముగియించి యంపదానిఁ
జదివిమంత్రులు సంభ్రమాశ్చర్యచకితు
లగుచుఁడెలిపిరి, తమకు వేలుగతిలేమి
కలతెఱఁగుతేనితోడ నూర్పులనిగిడ్చి.

—♦ మంజరి-అథానా ♦—

అవ్వారంగిని నవాబు తనసా-మ్యాకృతిదృటిలో మార్చి
దివ్యోమిడుతకాటలా? ఆరే-దివానా! యనుచునార్చి
“రామాదాసు నిటకీడ్చితెండు హ-ర్కారులార! మీరేగి
తామసమున నెటులున్న వానినటు-తన్నిరాండొపడలాగి
పొం”డనుచుమోముకెంపుగదుర బామ-ముడిపాటునముదలిడంగ
గండు మిగిలి వారటజేరుచు నా-గ్రహవాజులపై వడిగ.

క॥ పోంగాలం బదియేమొ! తద్భటులు తప్పొయ్యెప్పొయ్యెజంప,క
టాగారంబును జుట్టుముట్టుచు, నిజామాజ్జన్మినంబల్కి “రే
బేగీఆవర! బామ్మ”నంచు మిగులన్ బీడించుచో రామదా
సాగుండొక్క-క్షణంబు నాకు గడువీయక జెల్లనం చత్తరిక.

గీ॥ విచ్చుకత్తులఁ బహారాలనిచ్చి భటులు
తన్ను వెన్నంటిరా, రామసన్నిధాన
మునకుఁజని వానియడుగుదమ్మలకుఁ దనివి
ససగ మ్రొక్కుచు వేడె నంజలిఘటించి.

—♦ కామవర్ధని-చతురశ్రగతి ♦—

స॥ నీమహిమ బ్రహ్మాదులున్ దెలియ-నేర,రే నెంతవాడరా రామ ॥స॥

అ॥ ప॥ కోమలాంగ! త్వత్సంకల్పమేది-యోమేలుకొఱక కాదగుణధామ॥స॥

(1) దయయుంచుముపోయివత్తుఁద్యరసి-దర్శనభాగ్యముమరలఁగలిగించు
భయమేటికి? నీవండనిల్చి “కా-పాడుచుండ నన్నెవఁడు జెఱపించు”స॥

(2) పాలముంచు, నీటముంచు, నేనీ-పాలబడితిఁగద జానకీరమణ!
కేలుమోడ్చిపరులవేడఁజూచి నా-కీర్త్యపకీర్తులునీవె భవతరణ! ॥స॥

స॥ కష్టమేయనుము రాఘవ! తప్పుదింక నీ

వటనిట మాసేను మరయుమయ్య

మట్టి, వెట్టిబాగులమనిషి'యిల్లా, లింట
నాడతోడుగ నుండుమమ్మ సీత!
తరిఫీదుచేయు మెంతయురామభక్తి, మా
చిన్నిబిడ్డను హనుమన్న! నీవు
ఆలయంబున అత్తుణ్ణా! లోటుపాట్లేమి
రాసికఁ జూచు భారంబునది.

గీ॥ మగిడినతునొ, లేదొ, యేపగిడితేడు
దండనవిధించునో తోచకుండెఁగాని
యేదియెట్లైన, మాకాపహితులు మీరె
సెలవునయ నేయుండింక నిశ్చింతఁబోదు.

—♦ ద్వీ ప ద ♦—

అనివేడునంతలో-నా అటవచ్చి
కనులనీర్వదగాఁగని శోకమెచ్చి

—♦ పున్నాగతోడి-మిశ్రగతి ♦—

ప॥ జీవితేశ! సైచుటెట్లు? దైవ-మివిధిఁగూర్చునిక్కట్లు
ఆ॥ ప॥ రావణారిషదరాజీవసేవనిన్-గావఁజాలదేమికర్మమోనాసామి॥జీ
మి॥ తావకీనవియోగజలధిఁదోవఁగన కల్లాడుమని విధి
భావించి నాముఖమునన్ మూఁడు-పంక్తులన్ లిఖియించెనానేడు॥జీ
(1) ఎట్టియిడుమలఁబెట్టనుండెనో, తాసిమ-కెంతక్రోధముమదినివిండెనో
కట్టా, కనికరమింతచూపునా? నాకుఁగలపరితాపముఁ బాపునా?
పట్టుదల తనకేమా? కాకీ-పైకమగునొకొ పెద్దబాకీ
రట్టురవ్వలకొఱకె గాసి-పొట్టకని తిటిమా పోసి ॥జీ॥

చ॥ అనిదురపిలు నాలిఁగని, ఆంగన! చూడు నదీప్రవాహముం
దునఁబడిపోవు కట్టియలతో సరిపోల్పఁగవచ్చుకాదె? యీ
మనుగడజీవసంతతి; రమాపతి సత్కృపఁబూని కృమ్యుఱ్ఱ
మనలనుగల్పు నేమొ! ధృతిమాలకు మీగతి వేలజైకడుక్.

గీ॥ కలికి! నేనెట్టులకట, రాఘవవియోగ
కష్టనిప్పుడు సహింపఁగలిగినానో
అటులె నాతోడియెడఁబాటు నెటులొనైచి
యుండవలె నీవు, దారిమఱిందులేదు.

చ॥ మధుకరవృత్తితోమనుడు: మానిని! నీవును బిడ్డఁడిప్పుడే
విధముననైన లోటుకనిపింపదు, గ్రామముచాలిమంచి, దిం
దధముము రెండుపొట్టలకు నన్నము పుట్టకపోదు, రామన
త్కథనిరంతరముఁబాడుకొని కాలము హాయిగ జెల్లబుచ్చుఁడీ.

చ॥ ఇకపయి ఖర్చుమాట వచియింపఁగ నేటికి? మేనువంచి, తీ
రికగలవేళ చేతనగురీతినిఁ దీయుమునూలు; దాని బా
లకుఁడెటాయమ్మి తెచ్చునుజెలక; నిరుపేదలగోడునార్చి తీ
ర్చుకొఱుకు కల్పవృక్షమనుచు దురుపెద్దలు రాట్ను దేవతక.

— ♦ కాంభోజి-రూపకము ♦ —

ప॥ చేరరమ్మ రఘురామా-శ్లేషణసౌఖ్యమునిమ్మా ॥చే॥

అ॥ ప॥ కూరిమి నినుఁగన్నజనకు-కొఱకు మదిని బెంగటిలకు ॥చే॥

(1) అవినికులంగాడి చెడకు-మఘకూసములోనఁ బడకు
భవహరమగునీకు రామ-పాదార్చన మతివఁబోకు ॥చే॥

నీ॥ హరి, విశ్వమయుడని నిరతముతంద్రితో
వాదించిగెలుచు ప్రహ్లాదుచరిత
అహరహఘటిత లింగార్చనావిధి మిత్తి
వాతఁడప్పు మృకండమూతిచరిత
భృథతరసత్తపోదీక్ష సాక్షాద్రమా
భవుని దీర్చించిన భువునిచరిత
కావల్లివిడి నటరాజదేవుని నైక్య
మందవేర్చిన నందనాకుచరిత.

గీ॥ పెక్కుమారులు వింటివోబిడ్డ! వారు
బాలభక్తులు, తద్భక్తిభావమీవు
కైవసమొనర్చుకొనువాంఛగలిగి మెలగ
నిన్ను దీనింతు నెచ్చటనున్న సరియె.

—♦ మంజరి-భైరవి ♦—

అనుచు సతీసుతులకు హితముబల్కి--హర్కారుల జెను జెంట
జనుచుండ జనులవృత్తి త్రేత్రంబులఁగొనునకొనియె జాలిపంట
పుట్టెకొక బుద్ధిగా ననుకొనిరిటు-పురప్రజలు గుమిగూడి
జెట్టిమొట్టికాయలతో జెంబఱవిత్తులందు శివమాడి.

గీ॥ మనుజుఁడై ఘటినందు కీమాత్రమైన
స్వేచ్ఛలేదొకొ? గోపన్న చేసినపని
స్వార్థమానించికాదు; నవాబధర్మ
పరుఁడు నిశ్చయమని యతివాదులనిరి.

గీ॥ ధర్మకార్యమెకాని, యింతకునిజాము
నెలపులేకయె సొమ్ముజెచ్చించె రామ
దాసుఁడది గొప్పతప్పుకాదా? యికాన
వా బనుగ్రహమని మితవాదులనిరి.

గీ॥ రామదాసునితప్పన, రావవాబు
దూరదృష్టినివీడి దురీదుడుకుఁజూపఁ
దగదన రదేమొ! మానముద్రనుధరించి
చూతురు తటస్థులచలవిఖ్యాతదనరి.

● —♦ వెంబటి విత్తులు. ♦—

ఉ॥ గుళ్ళప! గోపురంబులప! గుడ్డప! కూసప! అబ్బా! అత్తసా
మృల్లుఁడు ధారవోసెనప! అందరుభక్తులె! మోసమెన్నడుక
జెల్లడికాకపోదునుడి, వెన్నె మేమనుకొంటి, మేదియో
అల్లరివచ్చుచున్నదని; ఆటు 'ల' కారములన్న! మాటలా!

—♦ మంజరి-కన్నడ ♦—

కాలినడకభయదారణ్యములటు-కడచిపదునెదునాళ్ళు
గోలుకొండ గోపన్నచేరకడ-కుక్ నొవ్వగఁదనకీళ్ళు
భటులాతవి నిర్దయఁద్రోసి తెచ్చి-ప్రభునికట్టెనుటనిలుప
గటములదరఁగని తాసిషయిటు-గర్జించె జెఱపుగొలుప

—♦ అరాణ-రూపకము ♦—

ప! ఏరయింతదుర్బద్ధి య-జేలపుటైసీకు? తులువ! ||౨||

అ! ప! ధీరత మముమోసగించు-తెలివికబ్బగలదువిలువ ||౩||

మి! కారుణ్యముమీర గుడ్డి-గవ్వకైనమారని నిను
జేరఁదీయఁబరమార్థం-బీరీతిని మాకుదక్క ||నే||

(1) అలులక్షలపైకము నీ-యబ్బయ్యలైయని తింటివ?
నోరుచచ్చి తాసిష-యూరకుండుననుకొంటివ? ||యే||

అరాణన్నియుక్ దీసి-తీరెద, బందోబసి
జారీచేయింతుహుకుము-జప్తగుసియావదాసి ||యే||

ఉ! మృచ్చుఁడనంబుకొన్నడమి మోసముఁజెందితి, నాఁడు నీదు ని
పచ్చరమార్పజాలిగొని; బాపడ! వింటిఁజోపేనుపెత్తనం
దిచ్చిననేమొచేసెనట! యింతకు నీతలవ్రాత తప్పునే?
రచ్చకునీద్యఁగాఁబడి, పరాధవసుండుచునుంటి వీక్రియక్.

ఉ! బొక్కసమాలులక్షలకు బొట్టియజెట్టిన సాహసంబు, నీ
కక్కడనుండివచ్చె? సరి, యీపయి నీపడుపాట్లుచూడు మా
కుక్కలునక్కలెనఁ గడకుక్ బడఁబోవిది నిక్కమార! యో
తెక్కలికాడ! నేజెఱవిధించెద నీమనియుండు నంతకుక్.

కం||అనిక్రోధమైనవారైదు

తనతేనికిఁమొక్కి, రామదాసుఁడుమిగుల

విషయమ్మగచుర, నిటు భీ

దీనిబొందక, తెగువఁబూని తెలియఁగఁబలికె.

భక్త రామదాసు .

—♦ తోడి-ఖండగతి ♦—

ప॥ మనవిఁజేకొనుఁటండఁకినియక్షము నీవాండ ॥మ॥

అ॥ ప॥ ధనము నాదనఁబోను-దాపరీండనుగాను ॥మ॥

మి॥ మును సిరిమూటఁగట్టుకొనిచనిరె యేరెన?
నినుబోటికి నాబో-ధనమొకొ? మనీషివికొన ॥మ॥

(1) అటులక్షలవరా-లప్పుతీర్చెడిదొరా

శ్రీరాముఁడేకాని-నేరనే భూజాని ॥మ॥

పారమార్థికంబును-గోరి చేసినపనికి

కారాగారము నేఁజేరకదగిన యునికి ॥మ॥

ఉ॥ మీకునునాకు, నవ్వుఁదగుమిత్రుఁడు, రామునిబాగుగోరి యా
దైకముజెచ్చబెట్టితి, నవాబులయేల్పడిఁజిక్కి, బీదవాఁ
డైకనుపట్ట దేవుఁడొకడక్కట చిన్నతనంబుకాదే! మీ
దేకద దీనసత్ఫలిత మింతకు నాపయి నిందయేటికిఁ.

ఉ॥ ఓకమనీయవిగ్రహ! మహర్జితపుణ్యఫలంబుఁజేసియే
నాకిటుసావకాశము భువంబయె రామునిసంస్మరింప; ము
క్కాకలుతీరి గర్భనరకంబను బందిగమందు నిప్పుడీ
చీకటికొట్టుకె వెఱపుఁజెందెద నే! కడుచోద్యమయ్యెడికె

రా॥ ఈరీతికె వెఱపింపఁబోలునొకొ? మాహిందూ సమాజంబుచే
నారాధింపఁబడుకె సతం బతుల భక్త్యాధీనమైయెద్ది? అ
కారాగారము, కాదు కృష్ణజననాగారంబుదారండవై
● చేరంబంచెద వేను ధన్యుడనవాల్చి! నిన్నుగీర్తించెదఁ

గీ॥ దాశరథి దివ్యపాదపద్మంబులాన
కలకా దొకపూచికపుల విలువఁ
జేయఁగల అసినైన నాగింపలేదు
కాపురంబదెయింట నిక్కముగమ

గీ॥ కలుగునిల్లాలిమెడను మాంగళ్యమొకటి
ఆరసంతతికది పూజ్యంబు, దాని
జోలిపోకుండు మీకిదె కేలుమోడు
జపుకింకేమికలదు? నిజామువర్య!

ఉ॥ మానవనాథ! యిట్టులనుమానమునీమది నుద్భవించి, యు
గ్రాసలతైక్ష్యమూనె; నుడుకారని త్వచుగ్ధిరసవాహమం
దే, నడియాసఁగూలి నశియించెద, రాముఁడుమిన్న కన్న; పు
ణ్యానికిబోవ పాపమెరురైనది; యేమనవచ్చు దుర్విధికా.

గీ॥ కలయథాగము దాచకతెలిపెనట్లు
కాని, కఠినాజ్ఞ తేడనుకంపవీడి
చెఱనుదోయింపఁ, దనకు శ్రీవరుఁడెదిక్క
టంచు రాఘవునిట్లు పార్థింపె నతఁడు.

—♦ సింహేంద్రముధ్య-రూపకము ♦—

ప॥ నమస్కారమిదోనయ్యననుబోవుమ రామయ్య ॥న॥
అ॥ ప॥ శ్రమఁబెట్టఁగ నేల? భక్త-చయమనోనుకూలశీల ॥న॥
మి॥ పామరమతి నతులపాప-బద్ధుడ రవివంశదీప!
కామితమందారా! ననుఁగన్న మనసుకరగదేర? ॥న॥

(1) అవధరించు నావిన్న ప-మజ్జానముబోనడంచు
భవబంధము లెల్లఁద్రొంచు-పాతకముల మృచ్చించు ॥న॥
శివకేశవతత్వనామ!-వీతాహృదయాభిరామ
ధవళయశోనిధి! దీక్షిత-దాసపాల! సుగుణజలధి ॥న॥

గీ॥ అటుల శ్రీరామదివ్యనామామృతంబు
శ్రోత లమరత్వసిద్ధి సంతతి గడింప
ద్రిమ్మరించుచుజేరె బందిగ, మది భువి
జముని వీటికిఁబ్రాతనిధ్యముపహించు.

సీ॥ దుస్సహజారత్వదోష నివారణో
 త్సహజై భార్యలఁజంపువారు
 ఇనుపపెట్టెలఁజిక్కుకొని మూలుసిరిచేతి
 విడిపించుచోఁ బట్టుపడినవారు
 తతవిప్లవప్రతిష్ఠిత రాజవిద్యోహ
 చింతఁ బ్రచారముల్ నేయువారు
 కనుఁబ్రామి మాఁడుముక్కలయాటఁ దెరువరి
 చేతి కిలమువదల్చు జాతివారు.

గీ॥ మత్తుఁగొనఁద్రావి, యాంధ్రవాఙ్మయసముద్ర
 రణకు బూతునిఘంటువుల్ వ్రాయువారు
 తదితర ఘోరపతీతసంతతులుఁ గలిగి
 కరలు నాబందిఖాన క్రిక్కిరిసియుండె.

గీ॥ అందుఁగనొను మతఁడె గోపన్నమంత్రి
 లేఖన! వానిప్రతిమఁ జిత్రింపఁగలవ!
 పదములఁగూర్చి యిటు మషీఫంకనెల్ల
 మడఁగొనక్కట కన్నిరువిడుతువేల!

సీ॥ లలితోర్ధ్వపుండ్రభారణజేసి కలకల
 లాడుమోమదియెంతో హడువాటె
 పంచపింజలువోసి బటఁగఁపైకితీరు
 మట్టలాగునఁజిక్కి మాయమయ్యె
 ఉత్తరీయమ్మ యజ్ఞోపవీతమురీతి
 వైచునేర్చిపుడు జాబ్బానడంగె
 నిగళశృంఖలబంధ నియతిఁగాల్పేతుల
 కడబాటులేని పాత్ర డరఁగె.

గీ॥ చోడియంబలి యొకడొక్కశుద్ధిజేసి
 కలుకుతానేల యతనికాస్తరణయ్యె
 వక్రగామినియగు కాలచక్రమహిమ
 పరమశక్తున కింతటి పాట్లువచ్చె.

కా॥ ఖేదీలందఱఁగూడఁగట్టుకొని భక్తశ్రేష్ఠుఁడా రామదా
సాదిత్యాన్వయమాళి తారకమునందాస క్రిందించి, త
త్పదాంభోజము వారిహృత్పరసి నిల్పిన్ జాలుటక, మోక్షవి
ద్యాదానఁబు సపాత్రప్రయ్యెనని బ్రహ్మానందముంబొందుచుకా.

గీ॥ తన్ను గురుభావమునఁగొల్పుచున్నవారి
చిత్తపరివర్తనకు సంతసించి, రామ
దాసు తద్బంధితులఁగూడి దశరథాత్మ
జాత్ముఁగిరించెఁ జెఱసాల సందడింప.

—♦ ధన్యాసి-చతురశ్రగతి ♦—

ప॥ పరాకునేయక మమ్మెలుకొర-పరమపురుష! శ్రీరఘవీరా! ॥ప॥

అ॥ ప॥ చరాచరాత్మకప్రకృతిసంచార! సాధుజనావన! నగధీరా! ॥ప॥

(1) మాయామానుషరూప! ధృతచాప!-మారమణా! రవికులదీపా!
ధీయుత! వృదుసల్లాప! హతపాత!-ధిక్క్రమితుకదనాటోపా! ॥ప॥

(2) తారకనామ? మేఘశ్యామా!-వైవలలామా! కిరీరామా!
కారుణామృతకలిత సత్ప్రేమ-నూరిహృద్ధామ! సుగణోద్ధామా! ॥ప॥

గీ॥ రాజసేవకు లతటి రామ'యన్న
బూతుగాఁడోచుచుంటఁ గ్రోధ్యాతిరేక
ముట్టికడ నొంటరిగఁజేయు నూహ, వేలు
కొట్టమునఁబెట్ట, గోడన్న బిట్టువగచి.

చ॥ నలుపురుగూడి నీదు భజనంబొనరింపఁజూచి యోర్వరీ
చిలిపితనంబు రాజభటు చిత్త ములందెటుపుట్టె? నీవయి
దులకయి పోత్పహించితివ! దోషము; స్వార్థపరత్వమున్న భ
క్తు సహాయంపఁబోరుసుమి! కోపము! నేనిటులాడ రాసువా.

గీ॥ కాంచుముచ్చేస్వరంబునఁ గంతమెత్తి
నిన్నుఁగిరింతు; నాపాటు నిరవంబు

గాక, తన్నడుకొను నెరుగొలి నైనఁ
జీల్చుకొనిపోయి, మితులి చెవులఁబడును.

చ॥ అనియెలుఁగెత్తి పాడ, భటులాగ్రహ మెచ్చి, బిరాన రామదా
సు నివలకీడ్చి తెచ్చిరటుమాడుఁడు, రాక్షసకృత్య మక్కటా
కనులనుగ్రుచ్చుచున్న. దధికారమదంబాకొ? చబ్బుచేట్లకెం
తని సహించుఁబాప మతఁ డల్లఁచె! రాముని వేడు దీనతకా,

—♦ ముఖారి-చతురశ్రగతి —

చ॥ కన్నతండ్రి! నన్ని పుడువీరెట్లు. గాసిఁజెట్టుమన్నానొ కనిపట్టు

అ॥ ఇ॥ నిన్ను గానట్టులారకొనకురా. నిరవధినుఖదాయక! యడ్డుపడన॥

(1) కుక మ్రుంచిక రినిఁగాచినాఁడను-మాటబూటకం బనిపించుకొనుకు
సికపూపువాడనుండ పృహుడు-చేటుఁదీర్చినాఁడను బిరుమవిడు ॥

(2) కనుము నావీపుపెట్టి రక్త మెటు. కాల్యఁగట్టునో ఏవొక్కమాటు!
వినుమునామొట్ట; సినాధుహస్తమున మేనునిమర నాబాధతరు॥

నీ॥ ఒకయింటివానిఁజేయును నిన్న నెడియూహ

కాశికుజన్నంబుఁ గాచినావ!

అడుగొంతుకహాయి'యని యామెనుతి కాస

వడి, యేహల్యాకాపముడిపినావ!

అడుగఁడు రేపుకేవని గుహనకుఁ దర

జోపాయ మాక్రియఁజూపినావ!

కడుపుకమ్మరి నక్కట యెంగిలికాదిని

మెచ్చి శబరికి మోక్షమిచ్చినావ!

అంతమాత్రమునెనరు నాయంచులేద?

కుడిచికూర్చుండలేకనా? యిడుమఁదెచ్చు

కొంటినోరామచంద్ర! నాశంటిదీను

నిట్లుపేక్షించి. శతకాన్నిడుట తగున!

గీ॥ ద్రాణిబాణానలజ్వాలఁదాకసిక
చక్రమడ్డిడి శ్రీరామచంద్ర! తొల్లి
ఉత్తరాగర్భరక్షణోద్యోగ సరణి
నభయమిచ్చినమాట సత్యంబుకాద?

మ॥ స్మృతియున్నంతకునట్లుఁభద్రదనగవాసీ! సాహిమాం! సాహిమాం!
గతినే"యనియేడ్చి, మూర్ఖబడె, హుక్కామైకమంబొందురా
జతిరస్కారమువాతఁజిక్కి యటు దాసశ్రేష్ఠుఁడవ్వని కే
మతిమంతుం డపుదూతయైనెచు? కర్మకదాట శక్యంబాకొ?

చ॥ కలకుడనంబుతో భటునికాయము వానిని తాతినేలపై
బరబరలాగుచుకొ మగుడ బందిగమంచునఁ బారవైచి, కే
దొరతనమైన మన్నఁగలదో యిటుచేసిన! రామదాసు కృ
మృణ స్మృతిరా రఘూత్తముని మానకబాడఁదొడంగెనివిధికా.

—† సారమతి-మిత్రగతి —

ప॥ శ్రీరామారామా సంశ్రితసాపారిజాతమా ॥౫౭॥

అ॥ ప॥ చేరిమాటలాడవేరా? దాసునితోడ ॥శ్రీ॥

మి॥ కోరినానా రిత సంపద. కారుణ్యలహరి! తావకపద
పారసద్యయి వినా, భవసంసారతారణకు భక్తావన ॥౫౮॥

(1) మారాశతాకరా! మంజుల వాక్పూర!

పారావారగభీరా! పలుకే బంగారా? ॥శ్రీ॥

క్రూరకర్మఁడననియ చేర. మంటివో రవికులార్ధార

తారతమ్యమృటులజూపఁగఁదగున? నాపైనేటికిర పగ ॥శ్రీ॥

మ॥ ననుఁగావకొదలకొందువేని, వినుమన్నా! సిదుసత్కిరి జూ
టనె! వేనోర్భ దిగంతరంబుల, నిరటంకంబుగా భక్తర
క్షణ మారామునిసాటిదైవతముఁ డొక్కండైనలేడంచు నీ
పసుమానింపకు, మాటఁడప్పుదునె? దేవా! రామచంద్రప్రభూ.

కం॥ ఆట రామునివేడుచు సం

కటములబడుచుండె, బండిఖానా, నతడు
దృటభక్తిజేయు కృషులం
దెటులైనను మోక్షమార్గమే చింతించుకా.

నీ॥ రామునినామాక్షరంబు లెట్లెక్కింపు

నేర్పుజూపినవచ్చు నేతలొన
ఏకాలమునలయ నీసమైటస్వేయ
పాటముగియు నినుముపదును సెడక
పారతో నేలద్రవ్వంగ నెంతలాతునఁ
దారకిరత్నంబు దారసిల్లు
పనితనంబెట్టులేర్పడ, జానకీపతి
దివ్యవిగ్రహముఁ జిత్రింపనేర్చు

గీ॥ ననుచు గోపన్న కర్మాలయమున, నివలఁ
జింతను మునుంగుఁ దాఁ బనిసేయువేళ
గాని, యమకింకర ప్రతిమాసులైన
భటుల యజ్ఞశులనిన నోర్వంగలేడు.

గీ॥ బొండినుకలొన వేసవిమండుటెండ
కదలకటు నిల్వమని ఘటికాత్రయంబు
ప్రభుఁడు శిక్షనువిధియింప బాధపడుచు
దాశరథి నెంచి యిటురామదాసుడనియె.

—♦ ఆనంద్యభైరవి-సంకీర్ణజాత్యట —

ప॥ నీసాటివారెవరయ్య శ్రీరామ!

నీలనీరదశ్యామ! తారకనామ! నిరుపమబలభీమ! ॥న॥

అ॥ ప॥ దాసానుదాసుడనుకాద? నినునే

దయాభిక్షమడుగ, నుపేక్షజేసెదీ? ధరణీపలలామ! ॥న॥

మి॥ ఆసమీర నీకన్న వేటు నా.

కాపులెవ్వరుకా లేరనినమ్ముకొంటి నీటు

మోసమొదవనకాగానిఁ బెట్టి విశ్వాసమొదనెడప
వలదని కడువేడుచుంటి. భానురాంగ! మునిహృదబ్రభృంగ || ౧ ||

చ || ఎవనికులంబునందుజనియించితి, వాయసహాయశూరుడే
పవలు నిజప్రతాపమొక బాపనిపై నెటుచూపుచుండె! నా
రవికిసి నీవు నేర్పితివా! రాఘవ! నీకతగాఁడునేర్పెనో!
వివరమెఱుంగ; సాధుజనపీడయె మీబిరుదంబ, తెల్పుమా!

గీ || గాలిలో నగ్ని ఖండముల్ గలిపివిసరు
తైత్రతైశాఖములంగన్న జన్మభూము
లయ్యెవా? తండ్రీ! నీమనోత్రాంబుజములు
నన్ను నిల్వైన దహించుచున్నవకట.

నీ || పలుగుఱా నేలపైఁ బండుకొందమటన్న
ఘాతుకమగు నల్లిపోతుబాధ
ఎలమిగోడకుఁ జేరగిలఁజూడ, మేనొవ్వఁ
గాఁగుట్టు నీమండ్రగబ్బబాధ
ఇటునటు తిరుగాడనెంచఁ బద్మవృహ
ముం బన్నిదోమలు ముసురుబాధ
వాయెత్తి యుబునుపోవఁగఁ బాడుకొంటకు
బలిమినోర్మాయు నీభటులబాధ

గీ || అన్నియున్ బాధలేకదా! నన్నయారె!
వెట్టివానిగఁజేసి, కబీరుమోస
పుచ్చిపోయెన? అసలురాముడనుడైన
ముందెనా? యుండి, మొఱవినకున్నవాఁడ!

—♦ మాండు-చతురశ్రగతి —

ప || ఎందుడాగినావోక్తీరామ! నామందుఁదీర్పలేవో, గుణధామ! || ౨ ||

అ || ప! మందరాంగ! కలనైననీవునా. కందరానిఫలహారువనియెఱుంగ || ౩ ||

(1) కవికరింపవేల? నాపైనిటుకెనుపఱునమేలా? భూపాల!
చతురమీర నిటవచ్చినాపొట్టుగనుటకైన నెడతెఱసిలేద? || ౪ ||

గీ॥ భాగ్యశాలిని! నినురాజభటనికాయ
మడపెట్టునటన్న భయంబదేల?
తరణికులదీప! బంగరు తాళము చెవి
కడకుఁబెఱవదె? యెట్టిబీగమ్మనైన.

సీ॥ వేయేటికింక నావెఱచిరి నేడిటు
సాగిరాకున్న కాసల్యతోడు
అభయమ్మొసంగి నన్నాదరింపవయేని
అనుజన్మఁడైన లక్ష్మణునితోడు
అనుకంప నన్నభద్రాద్రి నీపదసేవ
కంపింపకున్న సీతమ్మతోడు
నినుఁగన్నులారఁగనొనఁగోరు నామును
చెల్లింపవేని వశిష్ఠతోడు.

గీ॥ ఇన్ని యెట్టులఁబెట్టి నీకెన్నరాని
బాధజేకూర్చి, వీడపరాధియయ్యె
నందుకేకాని, తుదకురామయ్యతఁడీ
నీయుపేక్షకు నిన్నుఁబ్రశ్నింపరెకరు.

—♦ కమాచి-చతురశ్రగతి ♦—

ప॥ కరఁగదనమనను, అదియింత-కనినతఁడెనును? రామచంద్ర ॥

అ॥ప॥పరమపురుషుఁడై నన్యథా-శరణంనాస్తి'యటన్నగునాంద్ర

(1) నాఁడు రావణునిచెఱజానకిపడు-గోడుఁదీర్చి నీవెటుపలనిందిరి
నేఁడు నేనట్టిదుస్థితినినున్న-జాడనెఱిగి యేమనియూహించిరి ॥

(2) మాటువలక జేమన్న? యిటునాదు-నోరునొచ్చునటు నినుఁబెట్టుచున్న
సారసాక్ష! నీవుతలఁచుకొన్నఁదీరదె నాయగడు నీకునుసన్నఁ ॥

శా॥ నాయాంతర్యపరీక్షకంతయు ననంతా! అన్తకన్తలని
ట్లాయాసంబును బెట్టిచూచెదవు, ఛాయాచిత్రకారుండు, తా
నాయురాయముచెల్లజీవిని ప్రవాహప్రారతక, జిత్రముక
దీయంబూని యుపేక్ష సేయునటు మందీభూతపాహాయ్యుడై

చ॥ కడచెనుద్వాదకాబములకాలము; చాలదె? సీపరీక్ష కీ
గడు, వలనాడు జానకిని, గర్భవతికై జననిందసెపక బో
కడవినిరోసి పుత్రవతియో పదిరెండగు నేండకేకదా
కడుదయఁజెట్టబట్టినది క్రమృత; నన్నటులేలవా? పృథూ!

ఉ॥ పాయనికూర్చి నన్ను రఘువర్యుడు ప్రోవఁడెయంచు, సత్కృపా
తోయధి! మొండినమ్మక మతో మనియుంటినిగాని యిన్ని నా
శ్రియెడ; లేద, యీసరికి నెచ్చటనుంచునో! సామి! నాయభి
ప్రాయముమార్చుకొమ్మనెదవా? యిటులేటికి నాన్ని చంపుటల్.

ఉ॥ సకళలో విశేషముల నేకము, అప్పటికప్పు మొల్చిన
క్షేకనుపట్టుతీవిని, బలే! చతురత్వముఁజూపి, మాదృశుల్
వాకొకఁజాలనట్టి, రసవత్కవితామృతమొల్కఁబోసె, వా
శ్రీకికి లంచమిచ్చితివ? 'మేలుబళా'యన నిన్ను రాఘవా.

—♦ కాఫీ-ఖండగతి ♦—

ప॥ క్షమియింపుమా రామ.చంద్ర! పామరుఁడేను ||క్ష||

అ॥ ప॥ విమలమతి! నిన్నింక.విసిగింపఁగాఁబోను ||క్ష||

(1) వాకర్మమంచిదె.నకగోరి నన్ను
పాకిరక్షింప నీసరికె తలఁపకఁబోవు ||క్ష||

(2) చిందెబంగారమిడినింద సేయఁగ నేల? .
సందర్భమెడసి కం.సాలిబత్తునిఁజాల ||క్ష||

|| పలుక, విటరావు, నన్నుఁగాపాడఁబోవు
తూర్వకర్మఫలంబుతప్పనొకొ? యేరి
కైవఁ దా మనుభవింపక; దానికేమి
ఒక్కవిషయము మనవి సేయుదును వినుమే.

|| మానవుడు తనదు ప్రాణావసానమందు
దేవిమదివాంఛఁజేయు, నద్దానికొఱకుఁ
దిరుగ బ్రార్థించునట; అట్టితటి నవర్థ

వస్తుసంతతిగాక, తావకపదాబ్జ
యుగళిఁజిత్తంబునిలుప నన్నోమహాత్మ!
ఆక్కటికమూనిదీవించు మధమపక్ష
మింతమాత్రము సదుపాయమేనినెరపు
మేనుచేసినసేవకు ఋణపడకుము.

— ♦ శ్యామాన-రూపకం ♦ —

ప॥ తల్లీ! జానకి నీకును-దయరాదా! నామీద ॥త॥

అ॥ ప॥ పిల్లలఁగనిపెంచుదాని-యుల్లము కరుణార్ద్రముకద ॥త॥

మి॥ తొల్లి నీవుపడినపాట్ల-తో నేనిపుడొందునిడుమ

రెల్లబోల్చుకొన్న సక-తెల్లముకాదే కర్తవ్యము? ॥త॥

(1) రామునకుఁ గుండెలేదు-రమణీ! నీకుండకపో

దేమన! నర్థశరీరిణి-వీవాతని కగుటయెకత

హిమాటయసత్వము, కుడి-యెడమ, యెడమ కుడులైనఁ

నను హిమాచర్యమహిమ-నీమగనికిఁ గలుఁగకున్న ॥త॥

ఈ॥ దీనుడనాట నీపతిని దిక్కు-గ మొక్కు-గ నెంచి, కవ్వసం

తానముఁదీర్చిప్రోవుమని శ్లల్లిరొ! వేయివిధాలనేడ్చితిఁ

గాని, రవంతయేని కనికారముజూపఁడువాఁడు; చెప్పుమో

జానకి! రామచంద్రుఁడు ప్రకాంతిగనుండెదవేళజూచి నీ

వైనను, నాడుదానిహృదయంబతోకోమలమంట వింటిఁగా

దేని, హతాశ నీచేటఁగృశించి నశించెద నేమిసేయుదుఁ.

॥ పాతకిరావణాసురుని బాధసహింపఁగనోడి భేదర

వాగ్రము మొట్టపెట్టుకొనరాఁ బతినద్రమునింగియుండ, నీ

వాతటి వారికట్టిమునివారణనేఁ జెఱఁజిక్కియేనియుఁ

జేతునట్లంచు, దైర్యమునుజెప్పిననాటి కృపారసోక్తియె

నీతమల్లి నామనవిసేతకుఁగారణమయ్యె నమ్మమీ.

గీ॥ ఔను, మాయమ్మనీత! మీయాలుమగలు
చదువుకొన్నార లొకపాఠశాలలోనె
చాల్ తెలిసె తిన్నయింటివాసాల లెక్క
పెట్టు' మీబుద్ధి; నాయుసురట్టుకొనుడు.

గీ॥ బందిఖానానుజిక్కిచావమను బ్రహ్మ
వ్రాతకేడ్వను; జానకీరాములొక్క
భక్తు నిడుమలదీర్పఁ బాల్పడకపోయి
రనెడి మీభావనిందకే నడలువాడ.

గీ॥ అగతిని రామచంద్రవియోగతప్పుఁ
డగుచు గోపన్నయున్నాడమతీయిల్ల
బందిగమ్మనఁ జిత్తవిభ్రమముఁజెంది
పలుతెఱంగుల నొకనాడు కలవరించె.

—♦ అతానా-ఖండగతి ♦—

ప॥ నాకనులఁగట్టివట్టె కానబడెడు నీ
యాకారమదిగో! రామా! నిన్నువిడువఁబోను-నీవాడనునేను ॥నా॥

అ॥ ప॥ పోకుపోకింకెట్లు-పోనేరదు మోకద్వాకమేకమోదీక్షనే
నీకడ్డునిలకుందున? ఈతరుణము వృథాచెడఁగొట్టుకొందున? ॥నా॥

(1) ఒకటనీచేయి, యింకొకట నీవ్గాయి, నే
తొకట నింకొకటియె-రకరకంబులదోతువా?-ననుమాయఁజేతువ?
అకట! నీవింద్రజాలికుడ వంచెఱుంగ, మా
మకరజుణోద్యోగ్య-మింక నెనఁగహియింతువా?-నామోఱనాలింతువ? ॥నా॥

నీ॥ ఔనది నీమందళ్ళనమా? ఒకచిన్న
వాతాయనమునుండి వచ్చుపెలుగు
నీదక్షిణకరంబుకాదెయిది? కవాట
మువఁ జెక్కు-చెదరని యినుపకమ్మి
అది నీమమైకొంటియా! రవిపెఱుపున
నీటడాగు కట్టికిచీకటులగుంపు

స్వామి! నీపృథులనక్షమయ్యి? నీగుండె
జాతికిఁజెందిన జాతిగోడ.

గీ॥ వట్టివిభ్రాంతికాని, నాయటిభాగ్య
హీనుఁడెక్కడ! మానులకెవఁజిక్క
బోని నీవేడ! నావెట్టి మానలేక
నిన్నుతలపెట్టుచుందు మన్నించురామ.

కా॥ లాటిదెబ్బలకోర్వఁజాల నిక రారాతండి), వేవేగఁ జో
డాటుంజూపఁగ; వదువదు, విలసత్పక్షి క్క ఖలుల్ ధన్యులి
ట్లాటోపంబున మ్రోయుచుండిరెటా పూజ్యంపాట కీదేవా, వి
వీటుకా నీదు మహోత్సవంబున కిదే భేరిసుని! రామనా!

గీ॥ ప్రభునియుదేశమేమొ, యిప్పటికిఁదెలిపె
నిట్లవిచ్చిన్నగతి రాఘవేంద్రకృపను
గోరియాచించు నంజలికొఱకుఁగాదె
కేల్లవఁదగిల్చినాఁడు సంకెప్పనాకు.

గీ॥ కావుకోఱకాలు, చిమ్మనగ్రోవులివ్వ
తనవుకొదయ్య యిదివసంతంపులిందె
రక్తమానె వసంతము? రామ! నీకు
వాసిఁజూపదు చెత్తోత్సవంబు నేఁడు.

గీ॥ గుజగుజః లివేటికోరామ! కుండపగుల
గొట్టినటుచెప్ప, మాచెప్ప నట్టిదేమొ
నామెదడుచెడియె నీదు ధ్యానమనకొ
ఏమటిలనక నన్నాచు దోమలిరొద!

ఉ॥ పెండియుబంగరమ్ము ప్రభవించెడితాతా! రత్నరామ కం
దుండిజనింపనేర్పు, కడకొప్పుగ దేహినఁచి, యెంత
నుండగు, నట్టిమృత్తిక యనూనపదార్థము; తత్కృతంబు లి
నుండయమండ నీచమనుకొందుచే నావివ్రాజియియి.

గీ॥ మున్ను నీదివ్యమూర్తి . నుత్పుల్లపువ్వు
సంచయముగూర్చితెచ్చి, పూజించుకొంటి
నిపుడు నీభావనామూర్తి హృదయపీఠఁ
జేర్చి, జీవసుమాల నర్చించుకొందు.

—♦ మంజరి-జంగళ —

అతైలంగుభక్త్యున్మాదంబున-నవనిసరుం డల్లాడ
పాతువడవచ్చె నిదురయన్నాళ్ళ-కత తీనెవానితోడ
సీతాలక్ష్మణసహితుడై రాముఁడేతెంచి కలకాదోచి
అతతప్రేమ దాసునకిట్లనె-నభయహస్తముజ్జాచి.

—♦ శ్రీరాగము-రూపకం —

ప॥ భాగవతాగ్రణి! ననునీ-పగ వానిగ నెంచకుమీ

అ॥ ప॥ వేగిరపడ కర్మమనుభ-వింపకతీరునె? వినుమీ ॥భా॥

మి॥ నే గహనావాసకష్ట-నిచయంబునఁ దవిలినకథ

జాగాములు నిజకృతక-రాధీనము లనుటకెకద ॥భా॥

(1) కారాగృహమున నీపడు-కడగండ్లనుగనియు నిట్లు

వారకుంటినని కలఁగకు-మోయి! వెల్లడింతుగుట్టు ॥భా॥

నీరీతిఫలించెఁ బూర్వ-మీవు పరిజరమునఁబెట్టి

కీరమ్మను బెంచు పాప-భారమ్మీటఁ బూచిపట్టి ॥భా॥

గీ॥ భక్తమణి! నీదు దుష్కర్మఫలముడులె

బంధనవిముక్తి పైపెల్లిఁ బడయఁగలవు

రాఘవున దప్పుతీర్చుభారము; నిరాశ

నడలకంచుఁ దిశాహితుడయ్యె నంత.

నీ॥ తరుకునిగుల బుటదారి పనితనంబు

కైవేయు కుచ్చపాగాలతోడ

బలికంపు కొదమకండలకీవి లోనుండి

తేలించు నంగరఖాలతోడ

„గోపనసర్కారు” గుఱుతుఁజూపెడియక్క-
రాలబిళ్ళల „డవారీ”లతోడ
రాచకొలంపు మర్యాదఁజిత్రించు, చెం
గావిపంచె విరుపుగట్లతోడ.

గీ॥ కాళికాక విగింపులఁ గట్టితటంబు
లొంగి యొఱుదాగివ్రేలు భిడ్దరమతోడ
మించి, భటవృత్తిఁజేసి జీవించు నన్న
దమ్ములిద్దరు యౌవనోద్దగ్ధకురులు.

తి॥ చక్కఁదనంబులోన, గుణసంపదయందున, యాపురేకలం
దొక్కనిఁజూడఁజాలును, మరొక్కనివేఱుగఁజేసి చూడఁగా
నక్కఱయుండ, దన్నది రవంతగచామనచాయ, వారలే
లెక్కకునైన, నుత్తమకులీను, లహర్పతిదివ్యరేజులుకా.

గీ॥ ద్వారపాలురనంపి, నవాబనుజ్ఞ
వడసి, యొడ్డోలగముఁజేరి, బత్తిమే, స
లాములొనరింప, తేడఁబురమున వారి
గాంచి, ప్రక్రించెడగురీతి గౌరవించి.

◆ మలయమారుతం-రూపకము ◆

ప॥ ఏదేశమువారు మీర-లిటకేటికివచ్చినారు

ల॥ ప॥ సోదరులా? భటవృత్తి మి-మాదరింతు, రేభూదారు ॥లే॥

రా. లి॥ (1) రామదాసభటులము, భ-ద్రాచలవాసులముమేము
రామోజీ! లక్ష్మీజీ!-నామంబుల నెగడినాము ॥రా॥

రా॥— (2) పైసకుగతిలేని బోడి-రాపనినేవకుల మీరు?
మాసమతునుందు ఝూటా-మాటలాడుచున్నా ॥రే॥

రా. లి॥ (3) నమ్ముడతనియింట; నూడి-గ మొనర్పఁగోరిమేము
సొమ్మునకున్ గాదు, ప్రసా-దమ్మునకే కుడిరినాము ॥రా॥

తా:— (4) అంగిలిలేకుండమింగెనాటులక్షలు మాఖజాన
దొంగవాడు; వానిభటులకుంగల నేర్పెందులోన || నే||

రా. ల:— (5) దాపరీడుకాడు, భాగవతాగ్రగణ్యుడతడు చూడు
కాపట్టుమెటుంగబోడు. భూపతి! కడుమంచివాడు || రా||

తా:— (6) పొగిడిననేమయ్యె? ముక్తి బొందునె? వాడెందుచాక
నుగపడు యోగమెదిలేక చూపించెద నామజాక || ఏ||

రా. ల:— (7) అప్పుడీర్చి యొడయనిచెఱచప్పించెద మిపుడె నమ్మ
చప్పుననెంచుకొని రశ్మిదిప్పించు: యిదిగోసామ్మ || రా||

ఉ|| కన్నకుమారుతో సమముగా మములెంచె, జవానులన్న మా
టెన్నడులేక; నితడట కేడడగా దయ సేయకున్న, మా
కన్నులలో దరిద్రత మకామొనరింపదె? పూజ్యాడట్టి గో
పన్నక? యిట్టికష్టము నృపా! విపరీతముకాదె? దైవముకా.

ఉ|| తింటిమివానియుప్పు, తరితీపువహించిన నుండబోరు మా
వంటికృతఘ్ను లిట్టితఱి; వంశమునిల్చునె? ముప్పినెత్తియిం
టింటను, నూరనూరగడకెట్టులా గోపనయప్పుడీర్చలే
కుంటిమ; ద్వాదశాబ్దములకున్ ఫలియించెను మాళ్ళమంబులు

గీ|| భూతజైద్యాన కొంతసామ్మనుగడించి
మాకుసాహాయ్యపడె నానుమంతరావు
పంతులను భక్తుడొకడు, గోపనకనుంగు
చెల్మికాడును భద్రాద్రిసీమవాడు.

మ|| అనుచున్నంతనె మాయమునెను సదస్యానక, మాయాలగ
మ్మనఁజొక్కడె జాగ్రత్తగలడు, నమ్మండొక్క

[వ్యక్తి: తా
గనులకొచ్చి, యదృశ్యమయ్యెనె| తటితాంతిక బురాణంపు, దా
ధనమాల్లక్షుల చెట్టువచ్చెనట, సంతాపింతగా నొప్పుగక.

గీ|| వింతలావింతకాదె? పృథ్వీవిభండు
తూర్వజన్మపునస్మృతిబొంది వేగ

గడ్డిగివచ్చి రామోజి మునుటడుగు
దమ్ములక వ్రాలియిట్లు పార్థన మొనర్చె.

—♦ చక్రవాకము-మిశ్రగతి ♦—

ప॥ పరమసావనారామ! భద్రగిరధామ! త్రిజగత్సర్వభామ ॥ప॥
ల॥ ప॥ శరణు తారకనామ! జనకజాభిరామ! పాతకవిరామ ॥ప॥
మ॥ కరుణాకర! తొల్లిటి నాదు వ్యర్థమిన్ని నాశ్శకుం డీరెన!
వరదాయక! తావకదర్శన-భాగ్యమహాహ! వేటికిజేహారెన? ॥ప॥
సీ॥ సందియమేమి? నిశ్చయము, తండ్రీ! నేను

పూర్వభవంబున భూమిసురుండ
కాశికాపురి కురంగట నొక్కదివ్యలిం
గార్చన, నింద్రపదానుభవము
గోరిచేసితిగాని, కొఱవడితాలిమి
జలభాండమొందు విసరితి లింగ
మాళి, నెన్నా శ్శకుమాపతి దర్శన
భాగ్యలేశముచేపడమి వినివి.

గీ॥ శంకరుండప్రికళ సాక్షాత్కరించి
కనికరంబుటినడఁగ నిట్లనియె పిల్ల
పడ్డశ్రమమెల్ల వేగిరపాటుకతన
బూదిబోసిన పన్నురుపోల్కిజెడియె.

—♦ మంజరి-నాయకి ♦—

సికింద్రపదవి దురభిమంక తా-నిపావై ధరమాద
గొండువూడిగము పలుపురచేఁగలిమి, బలిమి, మరియార
మేచ్చజన్మకుఁ నీనుడుతన-మృతకతము; నన్నుఁగనుట
పాచ్చావయ్యుక గోబ్రాహ్మణస-దృక్కి మెలఁగఁగలవనుట.

గీ॥ కోరి, నిర్భాగ్యముక చెప్పుకొన్న, మూర
తకువఁగి, బాష్పధారఁ బాడములఁగడిగి

దేవ! భవతారణమ్ము నాకేవిధమ్ము
కలుగఁగలదనివేడ, ముక్కంటిపలికె.

ఉ|| “కర్మకువశ్యులెవ్వగునుగాని, కలంగకుమోయి! వత్స! నీ
కర్మిని రామదర్శనమహావిభవంబు లభించు, ధాత్రి నీ
ధర్మమునిర్వహించునెడఁ దానఁదరింతు” వటంచుఁచెల్పె నీ
మర్మమెటుంగఁగంటిని రమాధవ! నాపరితాపమార్పవే!

కం|| అనవినిరామోజీ, యో
జనవర! జన్మాంతమందు సాయుజ్యంబుక
గనెదీవు మత్కృపామహి
మను, ధారుణినేలుచుండుమా” యనునంతక,

గీ|| స్వప్నమటుతోఁచెనంతయు త్తణములోన
మాయక్రమ్ముట నెప్పటిమాదిరి యయి
అరులక్షలధనముఁ దానందుకొని, న
వాబొసంగె రక్తిమ గోపనభటులకు.

గీ|| సంభ్రమానందపారవశ్యములఁగూర్చు
రామదాసునుజేరి సర్కారుబంట్లు
బంధములడుల్చి యతని భూపాలసముఖ
మునకుఁగొనివచ్చి రందలమ్ముపయి, నవుడు.

గా|| తానెఱియెదురేగి దాసుని సమద్యుత్తేమ నాకేషణా
మానప్రక్రియ గారవించి, కడుసంతోషమ్ముతో గదెనా
పీనుకజేసి, మృదుక్తిఁబల్కెగుణరాశి! తప్పమన్నించు మ
జ్జానప్రేరణ స్వాధువూరుషుని రోసమ్మాని కరించితిక.

—♦ దేవగాంధారి-రూపకం ♦—

ప|| అన్నా! నాపాపమెన్నునలవియో? రాజసముతోడ ||న||

అ|| పన్నెండేండ్లు నినుచెఱి బాధల నలయించినాడ ||న||

(1) అపరాధిని నడుసత్కిరీ-యాచరణ నెఱుంగనెడి
కృపణుడనై ధనమెక్కిరి కిక్కగతియని మోసపోతి ||న||

(2) మనయిరువురిఘాతుడు రామఁడని నీవువచింపనాడు
విన్నపి తద్యథార్థమున గ్రహించుకొంటినే ||డ||

గీ॥ రామోజి లక్ష్యజీ నామధేయులు, నిన్ను
నమ్మినబంట్లు ధనంబాసంగి
కొనిరిరీడు, నాకనుగవ మీరుమిట్లు
గొలుప విద్యుల్లతవలె మిటారి
యొకలె కాన్పడి దిచ్చుమొకమయ్యెనంతలా
నదియేమి దైవమాయయొ యెటుంగ
నలాను మఱపించె నల్లనిరామోజి

జ్ఞ పితౄదాపైన జరిగినపని,
గీ॥ కాని నామోలి, పాదరక్షలును ముల్లె
ప్రొత్తుచెంగటనుంట యబ్బురముకావె?
రామభక్తకథామణి! నమహాత్మ్య
మరయఁజాలక నేను పామరుఁడనైతి.

ఉ॥ శ్రీరఘురామభక్తకులశేఖర! భద్రనగంబునకు జా
గీరుగవ్యాసియిచ్చితి సుఖంపుము; చైత్రమహాత్మ్యవంబు మా
శేరనొనర్చుమీ, వలయుపెన్నిధినంపుచునుందు, మెప్పుడీ
కూరిమివృద్ధి నొందమనకు జగదీశ్వరుఁడోము గావుతక.

—♦ ద్వి ప ద ♦—

అనవిని, యేలిక-యడుగులవారి
వినయమ్మ మెఱయ గో-పనభక్తిచూలి

—♦ సురట-చతురశ్చగతి ♦—

ప॥ శిష్యుఁడనైతి తానీడు! రామ-దర్శనమ్మన బహుజనపోష ||భ||

ప॥ మాన్యచరిత! నిపూర్వపుణ్యమన-మానమహాహ! వృదుతరభాష ||ధ||
రామోజీకాడతఁడు, విను, దాశ-రథి; లక్ష్యజీనామమునఁ జెల్లె
సామిత్రి; నీదు కనులద్రుమముంచు-చాననిక-ముగ నీతమ్మతల్లి ||ధ||

(2) కడకు ద్వత్పదరజోలేశమున-కన నీడురానేరునొకొ! నేను
పుడమి తేడ! నన్నుగడింప కీ-పొగడ్తకింతయు నర్హుడనుగాను || ౧
ఉ|| ఎన్నడునాతపంబుఫలియించి, రఘూత్తము దివ్యమూర్తి నా
కన్నులకర్కురీర గనఁగల్గు నదృష్టముజూఁజొందునో
పున్నె పుఁబోవ! నన్వేతలముంచితి నంచు దపింపఁబోకు, మే
మన్న, విధిజయింపఁగలమా? నెలవీయుము పోయివచ్చెదఁ.

చ|| అనుచునవాబు నెంతొకొనియాడి, బహుకృతులంది, వేడ్క-భ
ద్రనగముజేరి, పొరగణరంజనముంబొనరించి, యాలయ
మృనకుఁబిలుండ నాత్మసతి, పుత్తుఁడురాఁజని తన్మయత్వముక
గని వినుతించె రామపదకంజములక నుదరాన మొక్కుచుక

—♦ కేదార-చతురశ్రగతి —

ప|| కనికరమున ననుగాచెడిదేవుడవని నెఱనమ్మితిరా, రఘువీరా || క ||
ఆ|| ప|| మనసిజరూప! నే మునుసలిపినపాప- మనుభవించితిగదరా-శ్రుతి
[సంచార || క ||

(1) కల్జగమునాకమితానందముఁగ లిగించునెయన్న? మేలగునెచెఱకన్న
నొల్లనొల్లనిపదసాన్నిధ్యము-నొసఁగిపోవవేల? దీక్షితపరిపాల || క ||

సీ|| మాటలేటకు మాటుమనువగు పరుషవా

గడిమ నక తేడు వాయడంచునాడు

తృప్తచల్లారఁ గవోష్ణరక్తముఁగ్రోల

నెంచి నక భటులహింసించునాడు

క్రిమికీటకాదు, లుక్మప్తమానవాన్మ

మలఁతిగా నాగుండెదొలచునాడు

వైద్యసహాయమావంతయులేక నే

నామయంబులఁజిక్కియడలునాడు.

గీ|| నన్ను నేఁగాచుకొనుదారి తెన్నుఁగనక

పాహిమాం! పాహి! యని స్వార్థఫరుడనగుచు

నిన్నుశ్రమపెట్టినాడ, మన్నించు మీపుడు

• రమ్యగుణసాంద్ర! మాయయ్య రామచంద్ర!

కం॥ అరీతిఁ గొంతకాలము

శ్రీరాముని నేవజేసి చేరె విమంతం

బారామదాసు భక్తి కృ

దారకము జపించుకొంచు దాశరథి కృపణ.

మంగళహారతి

—♦ నురట-ఖండగతి ♦—

ప॥ జయమంగళం రామచంద్రాయ, నుగుణవి-స్తారాయ, ధీరాయ జయ

[మంగళమ్ ॥జ॥

ప॥ జయమంగళం యశ-శ్చంద్రికానికరాయ, జానకీనాథాయ జయ

[మంగళమ్ ॥జ॥

(1) రవివంశకలకాద్ధి-రాకాశకాంకాయ, రాజీవనేత్రాయ - జయమం

[గళమ్ ॥జ॥

భవపాశనాకాయ - భక్తవ్రజేకాయ - పట్టాభిరామాయ జయమం

[గళమ్ ॥జ॥

శ్రీరాజగోపాలార్పణమస్తు.

ఉ॥ బాలుఁడు దీక్షితాఖ్యుండతిభక్తి మెయిన్ రచియించి, రాజగో
పాలునకంకితంబిడె, కృపాపరిశ్రావముల తదీయ దృ
గ్గోలములూతగా భయదసంసరణోదధిదాట; నీతివి
ద్యోతయమైన యీభరితమార్యుల సమ్మతముగ గడించుతన్.

సంపూర్ణము

(కం॥ భద్రగతి నచ్చపని నే

భిద్రములొదవనటుసల్పు నీతారామా

ముద్రణకాలాధిపులు

న్నిద్రయశస్కరులు కీర్తనయులు నాకున్.

శోధన పత్రము.

పుట	పంక్తి	అసాధువు	సాధువు
4	8	మమమలం	విమలం
6	24	త్వత్కృపా	మీకృపా
8	12	ర్ఘురి	ర్ఘురి
10	4	పేరిడి	పేరి
13	10	వీవు	వీవు
14	6	ఫలించి	ఫలియించి
15	9	నిష్ట	నిష్ట
"	14	విసమృదై	విసమృదై
20	25	విద్యాదిన	విద్యయను నొక్కడి
23	17	బళహరి	బిళహరి
"	21	క్షీ	క్షీరి
25	28	సదప	సేపద
27	3	మిరుహముల	మిరుహమ్మల
35	18	వహించి	వహియించి
38	12	రామా	రమా
42	5	రామా	రామ
50	9	జాత్ము	జాతు
"	18	పాత	పాప
50	26	గీర్తిత	గీర్తింతు
52	15	శ్రేతసా	శ్రేత
57	25	చైర్యము	చైర్యము
"	"	యే	యే

శొన్నిచోట్ల (క) పొల్లునకుమారు (క) పొల్లు పడినది. ఇంకా నెలనులున్న త్తమింతురుగాక.

